

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**PANDEMİ DÖNEMİNDE ÇOCUKLARIN EKRAM BAĞIMLILIĞI İLE SOSYAL
BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

KÜBRA TEMİZ ARSLAN

GAZİANTEP-2022

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**PANDEMİ DÖNEMİNDE ÇOCUKLARIN EKCRAN BAĞIMLILIĞI İLE SOSYAL
BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
KÜBRA TEMİZ ARSLAN

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR. ŞAZİYE SENEM BAŞGÜL

GAZİANTEP-2022

KABUL VE ONAY

Klinik Psikoloji Anabilim Dalı **Klinik Psikoloji** Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kübra TEMİZ ARSLAN tarafından hazırlanan “ 4-11 Yaş Arası Çocukların Ekran Bağımlılığı ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ” başlıklı bu çalışma... Tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans / Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

...

(Başkan)

...

(Üye)

...

(Üye)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../...

Prof. Dr. İbrahim Halil Güzelbey

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Pandemi Döneminde 4-11 Yaş Arası Çocukların Ekran Bağımlılıkları ile Sosyal Becerilerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

Kübra TEMİZ ARSLAN

*Bağımlılıkla hayatı boyunca mücadele eden, sadece kendi çocuklarını değil çevresindeki bütün gençleri anne şefkatiyle kucaklayan onlara muhlis insan olma yolunda fikirleriyle ışık tutan annem
Hacer Arslan'a ithafen...*

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve yönlendirmeleriyle eğitim sürecime katkılarda bulunan, deneyimlerinden her daim yararlandığım kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Şaziye Senem BAŞGÜL'e;

Akademik hayatımda bana yol gösteren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli dayım Dr.Öğr.Üyesi Nihat KÖSE'ye;

Tez sürecimin analiz bölümünde bana çok yardımcı olan Dr.Öğr.Üyesi Nesrullah OKAN hocama;

Her aradığımda sorularımı sabırla cevaplayan, tez sürecimde birlikte yol aldığımız değerli meslektaşım, arkadaşım Merdan ZENGİN'e;

Tez konumun bağımlılık ile ilgili olması sebebiyle çalışmamı destekleyen, bilimsel çalışmama katkı sağlayan YEŞİLAY'a;

Bugüne kadar eğitimlerim için maddi manevi arkamda olan, varlıklarıyla huzur bulduğum canım babam Hüseyin TEMİZ ve annem Nilgün TEMİZ'e;

İlerlediğim yolda ufkumu açan, varlığıyla bana güç, yaşamıma anlam veren değerli eşim Muhammed Burak ARSLAN'a;

Ve en önemlisi, yüksek lisans sürecimde hayatıma dâhil olan, bana anneliğin tarif edilemez duygularını yaşatan, biricik güzel kızım HİFA'ya en kalbi duygularıyla teşekkür eder, çalışmamın ilgililere faydalı olmasını dilerim.

Kübra TEMİZ ARSLAN

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, pandemi döneminde 4-11 yaş arası çocukların; cinsiyet, yaş, okul türü, kardeş sayısı, ebeveyn eğitim durumu, yaşanılan yer, internete erişim durumu, Kovid-19 geçirme durumunun ekran bağımlılığı ile sosyal beceri üzerindeki etkisini incelemektir. Bunlara ek olarak, bu çalışmada ekran bağımlılığı ve sosyal beceriler arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Araştırmanın örneklemini uygun örnekleme yoluyla seçilen 408 çocuk (201 kız, 207 erkek) oluşturmaktadır. Örneklemin yaş ortalaması 7.73'tür. Veri toplama araçları olarak; Kişisel Bilgi Formu, Problemlili Medya Kullanım Ölçeği ve Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

Analizler sonucunda, erkek çocukların ekran bağımlılık düzeyleri kız çocukların ekran bağımlılık düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Sosyal beceri düzeyleri açısından ise kız çocuklarının sosyal beceri düzeyleri erkek çocukların sosyal beceri düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Ekran bağımlılığı ve sosyal beceriler arasında anlamlı derecede negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekran Bağımlılığı, Sosyal Beceri, Çocuk, Pandemi

ABSTRACT

The aim of this study is that children aged 4-11 during the pandemic period; the aim of this study is to examine the effects of gender, age, school type, number of siblings, parental education status, living place, internet access status, Covid-19 status on screen addiction and social skills. In addition to these, correlation between screen addiction and social skills was examined.

Sample of the study is formed by 408 childrens (201 female, 207 male) through convenience sampling. The mean age of the sample was 7.73. Personal Information Form, Problematic Media Use Scale and Social Skills Rating Scale were used as data collection tool.

As the results of analysis, it is found out that male children's tendency to screen addiction is higher than those female ones. Female children's tendency to social skills is higher than those male ones. It is also found out that there is negative significant correlation between screen addiction and social skills.

Key Words: Screen Addiction, Social Skills, Children, Pandemic

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3. Alt Problemler	2
1.4.Araştırmanın Önemi	3
1.5.Araştırmanın Varsayımları	3
1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.7.Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM	
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. KOVID-19 ve Pandemi	5
2.1.1. KOVID-19 Pandemisinin Psiko-Sosyal Etkileri	5
2.2. Bağımlılık.....	6
2.2.1. Ekran Bağımlılığı	7
2.2.2. Çocuklarda ve Gençlerde Ekran Bağımlılığı	9
2.2.3. Ekran Kullanımının Olumlu Etkileri.....	10
2.2.4. Ekran Bağımlılığının Olumsuz Etkileri ve Geliştirdiği Sorunlar.....	11
2.2.5. Ekran Bağımlılığını Pekiştirici Unsurlar	14
2.3. Sosyal Beceriler.....	17
2.3.1. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması.....	22
2.4. İlgili Araştırmalar	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
YÖNTEM	30
3.1. Araştırma Deseni	30
3.2. Evren ve Örneklem.....	30
3.3. Veri Toplama Araçları.....	31
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	32

3.3.2. Problemlı Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ).....	32
3.3.3. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ).....	32
3.4. İşlem.....	33
3.5. Verilerin Analizi.....	33
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR	34
4.1. Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	34
4.2. Fark Testlerine İlişkin Bulgular	35
4.3. Betimsel İstatistik ve Modellere İlişkin Bulgular	48
4.3.1. Yapısal Modele İlişkin Bulgular	49
BEŞİNCİ BÖLÜM	
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	51
5.1. Tartışma.....	51
5.2. Sonuç.....	56
5.3. Öneriler.....	58
KAYNAKÇA	60
EKLER.....	79
EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	79
EK 2: Kişisel Bilgi Formu.....	80
EK 3: Problemlı Medya Kullanım Ölçeği (Kısa Form)	82
EK 4: Sobece Çocukta Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği	83
EK 5: Etik Kurul Kararı	87

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Örnekleme İlişkin Betimleyici Bulgular	31
Tablo 2. Problemlı Medya Kullanım Ölçeği ile Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikleri ve Normallik Testi.....	34
Tablo 3. Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Çocuk Cinsiyet Değerşkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	35
Tablo 4. Araştırma değerşkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının İkamet Değerşkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	36
Tablo 5. Araştırma değerşkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Çocuk Okul Değerşkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	38
Tablo 6. Araştırma değerşkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının KOVID Geçirme Değerşkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	39
Tablo 7. Araştırma değerşkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Kronik Rahatsızlık Durumu Değerşkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	40
Tablo 8. Araştırma değerşkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Düzenli İnternet Erişiminin Olması Değerşkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	41
Tablo 9. Araştırma değerşkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Yaş Değerşkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	42
Tablo 10. Araştırma değerşkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	44
Tablo 11. Araştırma değerşkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Kardeş Sayısı Değerşkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	46
Tablo 12. Değerşkenler Arası Korelasyon Tablosu.....	48
Tablo 13. Modele İlişkin İyilik Uyum Değerleri.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Öğrencilerin Sosyal Beceri Değerlendirme Düzeyinin Ekran Bağımlılığını Yordamaya İlişkin Yapısal Model**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

KISALTMALAR LİSTESİ

- APA** : American Psychological Association
- COVID-19** : Coronavirus Disease 2019
- PMKÖ** : Problemlı Medya Kullanım Ölçeği
- SARS-COV** : Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus
- SBDÖ** : Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği
- SPSS** : Statistical Package for Social Sciences
- T.C.** : Türkiye Cumhuriyeti
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- WHO** : World Health Organization

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın soruları, varsayımları, sınırlılıkları, yer almaktadır.

1.1.Araştırmanın Problemi

Çin’de 2019 yılında başlayan ve Dünya’ya hızla yayılan COVID 19 virüsü küresel bir problem durumuna gelmiş ve bu dönem pandemi olarak adlandırılmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020; WHO, 2020). İçerisinde bulunduğumuz bu pandemi süreci her anlamda bireyleri ve toplumları etkilemiştir. Bu bağlamda birçok ülkede okullar, eğlence yerleri, kurslar gibi çoğu yerler kapatılmıştır (Banerjee, 2020). Ülkemizde de sokağa çıkma kısıtlamaları, eğitimlerin uzaktan yürütülmesi gibi birtakım önleme faaliyetleri gerçekleşmiştir. Bu kısıtlamalar sonucunda doğal olarak evde geçirilen süre artmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Evde geçirilen sürenin artmış olması sosyal bir varlık olan insanın yaşamında birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların başında ekran bağımlılığı gelmektedir.

Pandemi dönemi özellikle çocukların ekran kullanımlarını etkilemiş ve bu durumun sonucunda çocukların psikososyal durumlarında değişimler gözlemlenmiştir. Pandemi döneminde yapılmış olan çalışmalara baktığımızda ekran ile daha fazla zaman geçiren çocukların sosyal gelişimlerinin de büyük oranda gerilediği ve saldırganca davranışların daha fazla gözlemlendiği görülmüştür (Kelleci vd., 2009). Pandemi döneminde yapılan son araştırmalara göre ise ebeveyn ve çocukların kaygılarında artış olduğu gözlemlenmiştir. Bu kaygıyla baş etmek için ekran bağımlılığına yönelik riskli sayılabilen davranışlara eğilim artmıştır (Majeed vd., 2020). Ayrıca yapılan diğer bir çalışmada dijital oyun oynamanın stresle baş etmede etkili olduğuna inanılmaktadır (Balhara vd., 2020). Bu inanç ve davranışlara olan eğilimin artması çocukların ekran bağımlılığı geliştirmesi için önemli bir risk faktörü olabilmektedir (Király vd., 2020).

4-11 yaş arası çocukların pandemi dönemini ilk defa yaşıyor olmaları dolayısıyla baş etme becerilerinin gelişmemiş olması, bu dönemin yaşam standartlarında olumsuz değişimlere sebep olması ve bu nedenle ekran başında geçirilen sürenin artması çocukların ekran

bağımlılıkları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin inceleneceği bu çalışmaya zemin hazırlamıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmadaki temel amaç pandemi döneminde 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılığı ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin cinsiyet, yaş, ebeveyn eğitim durumu, kardeş sayısı, kovid geçirme durumu, internete erişim durumu, yaşanan yer ve okul türü değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

1.3. Alt Problemler

- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların sosyal becerileri, ilişki başlatma ve sürdürme, atılganlık, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma, grupla iletişim becerileri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri yaşanan yere göre farklılık göstermekte midir?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri çocuğun okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri çocuğun veya ailesinden birinin Kovid-19 geçirme durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri çocuğun kronik rahatsızlığının bulunması durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri evde düzenli internet erişimim bulunması durumun göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri çocuğun yaşına göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri ebeveynin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ile sosyal becerileri arasında bir ilişki var mıdır?

- 4-11 yaş arası çocukların sosyal beceri düzeyi ekran bağımlılığını yordamakta mıdır?

1.4.Araştırmanın Önemi

Literatüre baktığımızda sosyal becerilerinde eksiklik olan çocukların hayatı boyunca sosyal ilişkilerinin riskli olduğu; duygusal durumlarda, öğrenim hayatında ve iş yaşamında çeşitli sıkıntılar ile karşılaşabilecekleri görülmüştür (DeRosier ve Lloyd 2011; O'Brennan vd., 2009). Dolayısıyla bu çocukların buldukları toplumda sıkıntı yaşamamaları ve uyumlu bir birey olabilmeleri için sosyal becerilerini engelleyecek faktörler araştırılmalı ve bu becerilerin gelişimini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Sosyal beceri ve ekran bağımlılığı ilişkisi yerli ve yabancı literatürde daha önce çalışılmış bir konu olmasına karşın bu ilişkinin pandemi döneminde incelenecek olması ve pandemi döneminde araştırmaların çok sınırlı olması bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Ayrıca sosyal beceri eksikliği yaşayan bu çocuklar ekran bağımlılığı açısından da risk grubu içerisinde. Davranışsal bir bağımlılık olan ekran bağımlılığı; çocukların ekran karşısında geçirdiği süreyi kontrol edemediği, kişinin yaşamını, duygularını, davranışlarını ve düşüncelerini olumsuz etkileyen bir durumdur. Bu olumsuz durumla baş edebilmek ve çocukların sosyal beceri düzeylerinin artmasını sağlamak için pratik öneriler geliştirerek literatüre katkı sağlamak bu çalışmanın hedeflerindedir (Irmak ve Erdoğan, 2016; Mustafaoğlu ve Yasacı, 2018). Araştırma sonunda ulaşılabilecek olan bulguların psikoloji alanındaki eğitimcilere, klinisyenlere ve daha sonra yapılacak olan araştırma çalışmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

- Katılımcıların çalışmada kullanılan ölçme araçlarını içten ve doğru cevapladıkları varsayılmaktadır.
- Çalışmada kullanılan Problemler Medya Kullanım Ölçeği, Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'nin ölçmek istenilen değişkenlerin niteliğini tam olarak karşıladığı varsayılmaktadır.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, kesitsel bir çalışma olması sebebiyle pandemi döneminde yapılmış bir çalışma olmakla sınırlıdır. Ayrıca çocukların anne ve babalarının ölçeklere verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır. Çalışmanın 4-11 yaş arası çocuklar ile yapılacak olması, 4 yaş altındaki çocukların ve 11 yaş üstü ortaokul öğrencilerinin bu yaş aralığına dâhil olmaması da diğer bir sınırlılık içerisindedir.

1.7.Tanımlar

Ekran Bağımlılığı: Ekran bağımlılığı, ekran kullanımı karşısında öz denetimini yitirmesi, internette fazla vakit harcaması, internet olmadan yaşamı anlamlı bulmaması, internete ulaşamadığı zamanlarda bireyde öfkenin oluşmasına sebep olan bir davranışsal bağımlılık türüdür (Chak ve Leung, 2004).

Sosyal Beceri: Sosyal beceriler, kişilerin şahsiyetlerini doğru ve zamanında ortaya koymalarını, tatmin edici iletişim kurmayı, kişisel ve çevresindekilerin duygu ve düşüncelerini anlayarak doğru faaliyette bulunmasını sağlayan sosyal davranışlardır (Yüksel, 2004).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. KOVİD-19 ve Pandemi

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak tanımlanan SAR-CoV-2'nin sebep olduğu KOVID-19 hastalığı, Çin'de 2019 yılında başlayan ve 2020 yılı itibariyle hızlı bir yayılım göstererek Dünya çapında önemli bir kriz haline gelmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020; WHO, 2020). Bu salgın hastalığın aniden ortaya çıkışı insanların psikolojik durumlarında ve buna bağlı olarak ortaya çıkan davranışlarında önemli ve çeşitli etkiler oluşturmuştur (Banerjee, 2020). COVID-19 hastaları, bu hastalık şüphesini taşıyanlar ve bu insanlarla temas etmiş olanlar, ayrıca hastaların tedavisinde görevli personeller aşırı kaygı, depresyon, uyku bozuklukları, öfke ve diğer bağlantılı psikolojik rahatsızlıkları yaşama olasılığına sahip olmuşlardır (Ahmed vd., 2020). Bu hastalıktan direk veya dolaylı olarak etkilenen kişilerde bu hastalık sebebiyle ailesini, arkadaşlarını olumsuz şekilde etkileme korkusu oluşmuştur.

2.1.1. KOVID-19 Pandemisinin Psiko-Sosyal Etkileri

Korona virüsünün ortaya çıkmasıyla başlangıçta kişilerin fiziksel sağlıkları ön planda tutulmuş ve bu amaca yönelik çeşitli ve acil önlemler alınmıştır. Bu önlemler çerçevesinde kişilerin psiko-sosyal sağlıklarına yönelik uygulamalar göz ardı edilmiştir. Literatürde belirtilen çalışmalarda, pandeminin çocuklardan yaşlılara kadar birçok yaş grubunda önemli psiko-sosyal problemler meydana getirdiği saptanmıştır (Bulut ve Suluk, 2020; Malesza ve Kaczmarek, 2020). Ayrıca insanların kendi tercihleri olmadan zorunlu ve çeşitli sosyal mesafe kurallarına uymak zorunda kalmaları, günlük yaşamı önemli ölçüde etkileyen kısıtlama tedbirlerinin getirilmesiyle oluşan stresin negatif psikolojik etkileri, zorunlu asosyalleşme, öfke, çevreyle uyum sorunları ve travmadan kaynaklı sosyal ilişki problemlerinin artmasına neden olabilmektedir.

Pandeminin yayılmasını önlemek amacıyla uygulanan çeşitli tedbirler ve kısıtlamalar bireylerin yaşam alanlarında daha fazla zaman geçirmelerine ve günlük alışılmış iş planlarında aksamalara neden olmuştur. İnsanlar hayatlarını önemli ölçüde etkileyen alanlarda ani ve alışılmadık dışında problemlerle karşılaşmışlardır (Yezli, 2020). Bunların sonucunda

salgından etkilenen aile üyelerinde yaşa bakılmaksızın kaygı, depresyon ve önemli ölçüde davranışsal bağımlılıklar meydana geleceği söylenebilir.

2.2. Bağımlılık

Bağımlılık, bağımlı olma veya bir alışkanlığın peşinden koşma olarak tanımlanmıştır. Geleneksel olarak bağımlılığın tanımı zamanla değişirken ilk defa 19. Yüzyılda bir hastalık olarak tanımlanmıştır (Alexander ve Schweighofer, 1988).

Egger ve Rauterberg'e (1996) göre ise bir davranışı kontrol edememe, maddeyi bırakamama olarak tanımlanmaktadır. Bir nesneye, davranışa veya bir kişiye karşı konulamaz bir arzu duyma, engellenemeyen bir tutum veya diğer bir iradenin hâkimiyetinde olmak anlamına gelmektedir (Sar ve Işıklar, 2012).

Griffiths'e göre bağımlılığın gelişmesinde etkili olan bileşenler bireyin genetik yapısı, psikolojisi, ailesinin tutumu ve desteği, sosyal çevresi, bağımlılık davranışının özellikleri gibi birden çok faktör etkili olmaktadır (akt. Bayraktutan, 2005; Aktaş ve Yılmaz, 2017).

Bağımlılık türleri hakkında literatür incelendiğinde bağımlılığın genellikle iki ana kategori altında incelendiği görülmektedir. Bunlar davranışsal bağımlılık ve fiziksel bağımlılık şeklinde iki kategoriye ayrılmaktadır (Odabaşoğlu vd., 2007). Fiziksel bağımlılık beyindeki nöronlarının bulunduğu reseptörlerde birtakım fizyolojik farklılıkların olması durumudur. Günümüzde davranışsal ve fiziksel bağımlılığı birbirinden net bir şekilde ayırmak mümkün değildir. Örneğin sigara kullanmak fiziksel bağımlılık olduğu gibi aynı zaman da davranışsal bağımlılık kategorisine de girmektedir. Psikolojik bağımlılık olarak da adlandırılan davranışsal bağımlılıklara kumar, aşırı yeme, teknoloji bağımlılığı örnek verilebilir. Yeşilay'ın tanımına göre bireyin yaptığı eyleme bağımlı olması ve zamanla yaptığı bu eylemi daha fazla yapmak istemesi davranışsal bağımlılıktır. Davranışsal bağımlılığa örnek olarak televizyon, bilgisayar, oyun, kumar, alışveriş, iş, egzersiz yapmak verilebilmektedir. Teknoloji bağımlılığında kişi aktif bir rolde olabildiği gibi pasif bir rolde de olabilmektedir. Örneğin televizyon izlemek pasif bir davranış iken bilgisayar karşısında oyun oynamak aktif bir eylem gerektirir (Griffiths, 2002).

Griffiths (1996)'e göre davranışsal bağımlılıklar da madde bağımlılığı gibi diğer bağımlılıklarda görülen bağımlılığın temel bileşenlerini karşılamaktadır. Zihninin zararlı

eylemle meşgul olması, duygu durumunda dalgalanmaların yaşanması, kişilerarası problemler yaşanması davranışsal bağımlılığın bileşenleri arasında görülmektedir (akt. Dicle, 2020).

Arısoy (2009)'un tanımladığı davranışsal bağımlılığa göre birey bağımlı olduğu bu eylemi zihninde takıntı haline getirmekte, bu eylemi gerçekleştiremediğinde yoksunluk yaşamakta, zamanla bu eylem karşısında tolerans geliştirmekte, eylemi gerçekleştiremediği durumlarda çevresindeki insanlarla tartışma haline girmekte ve eylemi tekrarlama arzusunda olmaktadır.

Bağımlı birey kendi başına karar veremez ve bağımlılığın bireyde bıraktığı etkiyle iradesi dışında eylemlerde bulunabilir (Dicle, 2020).

Maddeyi zararlı kullanım ya da davranış kişinin hayatının büyük bir oranını kapsamakta ve kişi zorunlu yapması gerektiği görevleri dışında zamanının hemen hemen tümünü ve fiziksel enerjisinin çoğunu bağımlı olduğu davranışa veya maddeye harcamaktadır (Dinç, 2015).

Bu zararlı kullanımın bağımlılığa dönüşmesinin işaretleri kullanılan maddenin miktarının ya da bağımlılığa yönelik eylem için tüketilen zamanın artması, harcanan bu zamanın farklı bir sebepten ötürü engellenmesi ve azalması sonucunda yaşanan huzursuzluk, kızgınlık, uyku bozukluğu gibi semptomların ortaya çıkması, kullanılan zararlı maddeden veya zararlı davranış sonucunda psikolojik, sosyolojik, adli veya fiziksel problemler yaşamasına rağmen bu zararlı kullanımı veya davranışı devam ettirmek, bireyin madde karşısında ya da davranış konusunda kontrolü yitirmesi ve planladığından daha fazla kullanımla sonuçlanması, vaktinin büyük kısmını maddeyi veya davranışı düşünerek zihnini meşgul etmesi, maddenin veya davranışın bireyin gündelik sorumluluklarını yapmasında engel olmasıdır (Dinç, 2015).

2.2.1. Ekran Bağımlılığı

Alanyazında ekran bağımlılığı ile ilgili net bir tanımın ve tanı kriterlerinin olmamasından dolayı literatürde yer alan sosyal medya, internet bağımlılığı, dijital oyun gibi kavramlar ekran bağımlılığı kapsamında incelenecektir.

Ekran bağımlılığı terimi, problemleri ve bağımlı olarak herhangi bir ekran aktivitesi için kullanılır (Balhara vd., 2018).

İnternet bağımlılığı terimini 1999 yılında ilk defa Goldberg kullanmıştır. Daha sonra klinisyenler de internet bağımlılığı tanımı üzerine çalışmaya başlamışlardır (Günç ve Kayri 2010).

Literatüre bakıldığında internet bağımlılığı terimi ekran karşısında planlanandan daha uzun süre vakit geçirme ve bu davranış üzerinde kontrolünü yitirme anlamına gelmektedir. İnternette fazla vakit harcaması, internet olmadan yaşamı anlamlı bulmaması, internete ulaşamadığı zamanlarda bireyde öfkenin oluşması, internet kullanımını bırakamaması, internette fazla zaman geçirmekten dolayı ailesi veya işiyle problemler yaşamasına sebep olan bir bağımlılık türüdür (Chak ve Leung, 2004).

Young'a (1996) göre internet bağımlılığı ekran karşısında gereğinden fazla vakit harcama anlamına gelmektedir. Beard ve Wolf (2001) ise bireyin ekran karşısında geçirdiği süreyi kontrol edememesi ve bu durumun sonucunda çevresindeki kişiler ile ilişkilerinde, iş yaşamında, sosyal ortamlarında sorunlar yaşaması şeklinde tanımlamıştır.

Ekran karşısında gereğinden fazla vakit geçirmek birtakım fiziksel ve duygusal problemler oluşturmaktadır. Göz ve postür bozuklukları, baş ağrıları fiziksel olarak gözlemlenen bazı problemlerdir. Bu problemlerin yanı sıra kişinin ekran kullanımının bağımlılığa dönüşmesi kişide aşırı kaygılanma, depresyon gibi zihinsel bozukluklara da yol açmaktadır (Zsolt vd., 2008).

Bağımlı birey zamanının büyük kısmını ekran karşısında geçirir. Bu ölçsüz ve sınırı olmayan problemlerli davranış dışarıda vakit geçirme, etkinliklere katılma, arkadaşlarıyla birlikte olma gibi sosyal aktivitelerden bireyi uzaklaştırır. Bu sosyal problemlerin yanı sıra bireyde fiziksel rahatsızlıklar da görülebilir. Dahası birey ilerleyen dönemlerde zorunlu olduğu görevleri dahi yerine getirememeye başlayabilir. Dolayısıyla ekran karşısında uzun süre harcamak kişinin hayatında sorunlara yol açmaktadır (Arısoy, 2009).

Ekran bağımlılığının belirtilerine baktığımızda;

- Ekran karşısında çok fazla vakit geçirmek,
- Bireyin arkadaşlarına veya ailesine ekran karşısında harcadığı vakit ile ilgili yalan söylemesi,
- Çevresindeki bireylerle yüz yüze konuşmamak,
- Ekran karşısında daha fazla kalabilmek için yaşamındaki bazı sorumlulukları yerine getirmemek,

- Ekran karşısında olamayınca rahatsızlık hissetmek ve öfkelenmek.

2.2.2. Çocuklarda ve Gençlerde Ekran Bağımlılığı

Türkiye’de ekran bağımlılığı incelendiğinde, hemen hemen her yaşta bu bağımlılık türünün olabildiği görülmektedir. Özellikle yeni teknolojilere ve teknolojik aletlere güçlü bir merak taşıyan çocuklar ve gençlerde ekran bağımlılığı oldukça sık karşımıza çıkmaktadır (Rideout, 2011).

Teknoloji dünyasının gelişmesi teknolojik aletlerin yaygınlaşmasına, bu aletlere çocukların kolay ve hızlı ulaşabilmelerine imkân sağlamıştır (Bailey vd., 2011).

Ekran bağımlılığı ile ilgili dünya çapında yapılmış çalışmalara bakıldığında ekrana maruz kalma yaşının 6 yaşın altına düştüğü ve ekran karşısında geçirilen sürenin sürekli arttığı görülmektedir (Ofcam, 2017; Rideout vd., 2003).

Günümüzdeki çocuklar ve gençler ekran bağımlılığı açısından en çok risk altında olan grup olarak görülebilmektedir. Çünkü şimdiki çocuklar dijital bir dünyaya doğmaktadır. Teknolojiyi yaşamlarının birçok alanında görmüş ve bu dünyanın yerlileri olmuşlardır (Dinç, 2015). Kuşaklara baktığımızda 1980-2000 yılları arasında dünyaya gelmiş bireyler Y kuşağı olup teknolojiyle büyürken tanışmışlardır. 2000-2012 arasında doğan bireyler ise Z kuşağını oluşturmakta ve bu kuşaktaki bireyler ise bebekliklerinden itibaren teknolojiyle beraber olmaktadır. 2013 ve sonrasında doğmuş olan Alfa kuşağı bireyleri ise doğdukları andan itibaren teknolojiyle etkileşim halinde olmuşlardır. Günümüzde bireylerin ekrana maruz kalma yaşı oldukça düşmüştür. Artık bireyler ekranın hâkim olduğu bir dünyaya doğmaktadır. Daha küçük yaştan yaşamının büyük bir bölümünü ekran ile geçirmektedir. Amerika’da yapılan bir araştırmanın bulgularına göre bir yaşından küçük bebeklerin %29’unun teknoloji ile geçirdiği süre günde ortalama bir buçuk saati bulmaktadır (Rideout, 2011). Araştırmanın bir diğer bulgusu ise çocukların gelişimlerinde önemli bir dönem olan 2-6 yaş arası dönemdeki çocuklar ortalama 4 saat ekran karşısında geçirmektedirler (Rideout, 2011).

TÜİK’in 2013’te açıkladığı verilere baktığımızda 6-10 yaş aralığındaki çocukların bilgisayar kullanım oranı %48, cep telefonu kullanım oranı %11, internet kullanım oranı ise %40’tır. Bahsedilen raporun sonuçlarında 6-10 yaş arası çocukların %95’i her gün televizyon izlemekle beraber televizyon izleme zamanı 4 saati aşan çocukların oranı %12 olarak saptanmıştır (TÜİK,2013).

Türkiye Halk Sağlığı Kurumunun protokolüne göre 2 yaşını doldurmamış çocuklar için ekran kullanım süresi sıfır iken, 2-5 yaş arasındaki çocuklar için günde 1 saatten az, 5-11 yaş arasındaki çocuklar için ise günde en fazla 2 saat ekran kullanımını önerilmiştir (Ministry of Health, 2018).

TÜİK'in 2021 yılında sunmuş olduğu bir rapora göre Türkiye'de 6-15 yaş arasındaki çocukların kendisine ait telefon, tablet, akıllı saat gibi herhangi bir teknolojik cihaza sahip olma oranı %66,6 olarak bulunmuştur (TÜİK, 2021).

Çocukların ekran bağımlılığı karşısında daha savunmasız bir konumda olması ekran bağımlılığının özellikle küçük yaş çocuklarda daha fazla dikkat edilmesi gereken bir konu haline getirmektedir. Diğer dikkat edilmesi ve gözden kaçırılmaması gereken bir durum ise ekran bağımlılığın artmasıyla paralel olarak çocuklarda otizm, tik bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi problemler de günümüzde artmaktadır (Atladóttir, Parner and Schendel, 2007). Çocukların yanı sıra özellikle gençler de ekran karşısında uzun vakit geçirmekte ve bu durum ruhsal ve bedensel sorunları beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında aşırı kilo alımı (obezite), depresyon, dikkatte azalma ve uyku sorunları gelmektedir (Ahuja and Kumari, 2009).

2.2.3. Ekran Kullanımının Olumlu Etkileri

Teknolojik aletler, çocukların karşılaştıkları problemler karşısında çözüm stratejisi geliştirirken, analiz yaparken, karar verme becerisini kullanırken, akademik performans sergilerken, el-göz koordinasyonunu ve fiziksel becerileri kullanırken bireye yardımcı olmaktadır (Barr, 2019; Kim vd., 2017; Lin vd., 2016). Ayrıca öğrenciler ödev yaparken teknolojik aletlerden faydalanmakta ve oyunlar oynayarak gerek duydukları sosyal aktivite ihtiyacını karşılamaktadır (Erboy vd., 2010).

Yelland ve arkadaşları tarafından 2005'te yürütülen bir çalışmada sınıf ortamındaki teknoloji temelli faaliyetlerin, öğrencilerin küçük yaşta zorlandıkları problem çözme, mantık yürütme gibi alanlara yönlendirme yapabildiğini saptamışlardır (akt. Lieberman vd., 2009).

Ekran kullanımının diğer bir olumlu etkisi ise dijital oyunların çocukların dikkatini çekerek çocuğun kolay öğrenebilmesini sağlamakta ve dolayısıyla çocuğun öğrenebildiğine dair inancını arttırmaktadır. Bununla birlikte çocuğun özgüveni artmakta ve motive bir şekilde etkinlik sürdürme becerisi kazanmasını sağlamaktadır (Tüzün, 2002).

Diğer faydalarına baktığımızda, dijital medya kullanımının sosyalleşme sürecinde bireylere yardımcı olduğu düşünülmektedir. Wartella ve Jennings (2000)'in çalışmasında okul ortamında dijital cihaz kullanımının çocuklarda grup etkileşimini arttırdığı ve sosyal etkileşim kurarak arkadaşlık yapmaları konusunda faydalı olduğu görülmektedir.

Mares ve Pan (2013) 'ın çalışması incelendiğinde dijital cihazları kullanarak eğitici programlar izleyen öğrencilerin okuldaki derslere daha hazır olduklarını ve akranlarına göre daha sosyal başarılarla sahip oldukları gözlemlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde öğrencilerin bilgiyi kullanma, plan yapabilme, soyut düşünme gibi bilişsel yetilerin eğitici içerikler ile geliştiğini gösteren araştırma bulguları vardır.

2.2.4. Ekran Bağımlılığının Olumsuz Etkileri ve Geliştirdiği Sorunlar

Literatür incelendiğinde dijital oyunun dikkati artırma, sorun çözme, görsel algıyı güçlendirme, strateji kurma ve sosyal anlamda bir takım faydaları olduğu gerçektir. Fakat dijital oyun karşısında savunmasız olan kişiler özellikle çocuklar için birtakım riskler oluşturmaktadır (Granic vd., 2014)

Literatüre bakıldığında ekran bağımlılığının fiziksel, sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz etkileri olduğu açıkça görülmektedir (Lissak vd., 2018).

Ekran kullanımının sınırının aşılması çocuklarda sağlıksız beslenme, obezite, uyku sorunları, anksiyete, dikkat sorunları, akademik başarıda düşüklük, görme problemleri, gerçeklik algısında azalma, yalnızlık gibi problemlere yol açtığı bilinmektedir (Martin, 2011).

Sosyal açıdan bireye verdiği zararlar incelediğinde, aile ilişkilerinde bozulma, akranlarıyla geçirilen vaktin kısıtlanması, bireyin içe çekilmesi ve beraberinde gelen sosyal izolasyon sonucunda bireyin sosyal becerilerinde azalmaların görülmesi sayılabilmektedir. (Jackson LA ve Von Eye A,2011).

Literatür incelendiğinde ekran bağımlılığının dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna sebep olabildiğine dair bulgular bulunmaktadır (Ko vd., 2009). Aşırı kullanım sonucunda gelişen ekran bağımlılığı beyni yapısal olarak etkilemekte ve sorunlarla başa çıkma becerisini, duygu düzenleme becerisini değiştirmektedir. Bu etkileri bakımından ekran bağımlılığı madde bağımlılığına benzer sonuçlar göstermektedir (Lissak, 2018)

Ekran bağımlılığının olumsuz etkileri her yaş grubunu olumsuz anlamda etkilese de en savunmasız olan grup çocuklardır. Dolayısıyla ekran bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklardan en çok zarar gören de çocuklar olmaktadır (Ha vd., 2007; Kim vd, 2006).

Bir yanda yaşamımızı kolaylaştıran teknoloji sınırsız kullanım sonucunda ciddi zararlara da yol açabilmektedir. Kişinin ekran karşısında kontrolünü yitirmesi bu zararın önüne geçmesini engellemektedir.

Ekran bağımlılığının olumsuz etkileri psikolojik, sosyal ve fiziksel olabilmektedir. Örneğin bireyin ulaşmak istediği bilgiye kolayca ulaşmasını sağlayan internet aynı zaman da bireyi kitap okumaktan alıkoymaktadır. Ekran karşısında oyun oynayabilen çocuk gerçek yaşamdaki sosyal hayattan geri kalmaktadır. Gerçek yaşamda oyun oynamayan ve sosyalleşmeyen çocuk oyun oynarken öğreneceği sosyal becerileri öğrenemez ve bu sosyal beceriler açısından yetersiz kalabilmektedir (Ertemel ve Aydın, 2018).

Aşırı ekran kullanımının uyku ile ilgili de birtakım sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Yapılan araştırmalara göre fazla ekran kullanımı uykuyu 3 farklı şekilde etkilemektedir. Birincisi ekran karşısında geçirilen sürenin uykunun yerini alması, ikincisi bireyin ekrandaki içerikten dolayı çok fazla uyarana maruz kalması ve bu durumun uykuya geçişi zorlaştırması, üçüncüsü ise ekran karşısında maruz kalınan ışığın fizyolojimizi etkileyerek uyku için gerekli olan melatonin hormonunu bastırıyor olmasıdır (Hale ve Guan, 2015; Cheung vd., 2017; Magee vd., 2014).

Bu zararlara ek olarak aşırı ekran kullanımının depresif hissetme, dikkatte azalma, depresif hissetme ve akademik başarıda düşüklük gibi olumsuz durumlara yol açabildiği bilinmektedir (Young, 2009).

Yine aşırı ekran kullanımı ve sebep olduğu olumsuz durumlar ile ilgili çalışmalara bakıldığında; 6-13 yaş arasındaki çocuklarda ekran karşısında geçirilen süre arttıkça ödev yapmama davranışı ve kitap okuma davranışının aksadığı görülmektedir. Bu aksama dürtüsellik ile bağlantılı olarak akademik başarıda düşüklüğe sebep olmaktadır (Shin, 2004).

Literatür incelendiğinde, ekran kullanımının ne oranda zarar vereceği bazı bileşenlerle açıklanmaktadır. Bunlar; ekranda maruz kalınan içerik, kullanma süresi, medyanın tipi ve kullanılan teknolojik cihazın sayısıdır. Bu bileşenler ekran kullanımının bireyi ne derecede olumsuz etkileyeceği konusunda etkilidir (Lissak, 2018; Allchorne vd., 2017).

İnternet gerektiğinden fazla kullanıldığında kişinin sosyal ilişkilerini, fizyolojisini, psikolojisini ve biyolojisini olumsuz anlamda etkiler (Caplan,2002).

İnternetin kötüye kullanımı sonucunda bireylerde zihinsel gelişimde de sorunlar ortaya çıkmaktadır (Durmuş vd., 2016).

Yeşilay'ın (2016) yapmış olduğu bir araştırmanın bulgularına göre ekran bağımlısı olan kişilerde birtakım patolojiler meydana gelmektedir. En çok görülen patoloji anksiyete bozukluğu, ikinci sırada psikotik bozukluk, üçüncü sırada depresyon, dördüncü psikiyatrik bozukluk duygudurum bozukluğu ve son olarak madde kullanımı görülmektedir.

Yapılan bir araştırmaya göre kişinin kendisinde sosyal fobi, depresyon, dikkat eksikliği olan veya ailede herhangi bir bağımlılığa genetik olarak yatkınlık olan bireylerde problemlili internet kullanımı olasılığı daha fazla olduğu görülmektedir (Durmuş vd., 2016).

Shields ve Behrman'a (2000) göre çocuklarda ekran bağımlılığının fiziksel sorunları yetişkinlere göre daha fazladır. Çocukların gelişim döneminde olması sebebiyle postur bozuklukları, görme sorunları, hareketsizlikten kaynaklanan eklem ağrıları, uyku bozuklukları, yeme problemleri daha fazla görülmektedir.

Ekran bağımlılığının akademik başarı ile ilişkisine yönelik yapılan araştırmalarda internetin aşırı kullanımı akademik alanlarda ertelemeye neden olmaktadır. Akademik erteleme olmasında ise bireyin sosyal ve akademik başarısı da düşmektedir (Custer, 2016; Young, 1999).

Ekran bağımlılığın akademik başarıya olan etkisi incelendiğinde sınav puanlarında düşme, okuldan uzaklaştırma, ders çalışma düzeninde bozulmalar olduğu görülmektedir. Ayrıca ekran karşısında geçirilen sürenin farkında olmamak dersi kaçırmalara ve verilen ödevleri tamamlamamaya sebep olmaktadır (Griffiths, 2002)

Ekran bağımlılığının sonucunda öğrencilerin uykusuz kalması derslerde dikkatlerinin kolay bozulmasına da sebep olabilmektedir.

İnternet bağımlısı olmak sosyal yaşamda da birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Yalnızca çevrimiçi sosyalleşebilen bireyler sosyalleşmenin diğer basamaklarını yerine getirememekte ve toplumsal kimlik oluşturmada zorlanmaktadır. Toplumun kültüründen uzak kalarak yaşamakta ve internetten öğrendiği kalıplara göre yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır (Ögel, 2002).

Bireyin fiziksel ve ruhsal anlamda iyi olma durumunu derinden etkileyen, psikolojisine aile bireyleri ile ilişkisine, sosyal yaşamına ve kariyerine zarar verme ihtimali bulunan ekran bağımlılığının çocuk yaşta engellenmesi ve bağımlılığın oluşmaması için gerekli önlemlerin alınması günümüz dünyasında büyük önem taşımaktadır.

2.2.5. Ekran Bağımlılığını Pekiştirici Unsurlar

Ekran bağımlılığının pekiştirici unsurlarına baktığımızda hem dijital cihazın özelliklerinin hem de bireyin kendi kişisel özellikleri, sosyal çevresi, ailesinin durumu gibi birçok faktörün bireyin bağımlılığını pekiştirebildiğini söylemek mümkündür.

Dijital cihazın özelliği olarak başkalarıyla etkileşim kurmayı sağlayan ses, görüntü, çevrimiçi sohbet gibi özelliklerin bağımlılık geliştirmede pekiştirici bir rolü olduğu söylenebilmektedir (Griffiths M,1999).

Dijital ortamda bulunan ve ekran bağımlılığını pekiştiren birtakım özellikler vardır. Bunlar;

- Durma işaretinin olmaması,
- Değişken türde ödüller olması,
- Gelişmeleri takip edememe korkusu (FOMO)
- Alışkanlık döngüsü

Durma işaretinin olması bağımlılığı önlemektedir. Örneğin bir kitabın sonunu getirmek, filmi tamamlamak, yapılan bir egzersizi bitirmek durma işaretinin doğal bir durumudur. Bu durma işareti kişiye ilgili aktivitenin bitmesi anlamına gelmektedir. Fakat internet bağımlılığını pekiştiren durma işaretinin olmaması yani içeriğin sonsuz olması aşırı kullanım ile sonuçlanmaktadır. Durma işaretine benzer bulgular elde edilen bir diğer çalışmada yemek yenilen bir çorba kasesinin sürekli ve tekrarlı bir şekilde dolması durumunda birey normal çorba kasesine göre %73 daha fazla çorba tüketmektedir (Wansink vd., 2005). Bu sebepten dolayı teknolojiyi pazarlayanların sunumlarında durma işareti genellikle kaldırılmış veya belirgin hale getirilmemiştir. Durma işaretinin olmadığı YouTube ve Instagram gibi platformlarda sonsuz kaydırma durumu söz konusudur. Yani daima yeni içerik sunulmaktadır. Birçok video platformunda içerik kendiliğinden değişir veya video yeniden başlamaktadır. Bu tarz örnekler durma işaretinin olmadığı durumlara örnek olarak

verilebilmektedir. Gelişmeleri takip edememe korkusu herkesin takip edebildiği gelişmeleri kaçırma endişesinin yaşanmasıdır. Bu durum en çok sosyal medya kullanan, haber kaynaklarını takip eden bireylerde görülmektedir. Bireyin ilgilendiği durumlar, ilgilendiği kişiler, ilgilendiği takım hakkında bilgiye kolay ve hızlı ulaşması bir takıntı haline gelmektedir. Bilgiye sürekli ulaşma kaygısı kişinin mobil cihazını daima kontrol etmesine ve açık tutmaya dikkat etmesine yol açmaktadır (Przybylski vd., 2013).

FOMO olarak adlandırılan gelişmeleri takip edememe korkusu kişinin tüm vaktini alan ve bireyi huzursuz eden bir durum olarak nitelenmiştir (JWT, 2011).

Gelişmeleri takip edememe korkusu hakkında yapılan çalışmalar, genç bireylerin dörtte üçünün böyle bir korku yaşadığını göstermektedir (JWT, 2012).

Değişken ödülleri davranış psikolojisinde oldukça yaygın bir kavramdır. Davranışın şekillenmesinde rol oynayan değişken ödüller ekran bağımlılığını da pekiştirici bir faktördür. Dijital platformlarda oldukça sık kullanılmaktadır.

Beynimizin ödül bölgesinden sorumlu olan amigdala alışkanlıklar sonucunda sürekli daha büyük ödüller ile aktive olmaktadır. Sosyal medya da bireylerin paylaştığı durum ve görsellere gelen beğeniler de kişinin zihninde ödül yolağını aktive ederek aynı davranışı yapmaya ve alışkanlık kazandırmaya sebep olmaktadır (Harris, 2016).

Alışkanlık döngüsü de ekran bağımlılığını pekiştiren diğer bir faktördür. Davranışın bağımlılığa dönüşmesinde kritik rol oynamaktadır. Alışkanlık döngüsü herhangi bir işaretle beyni uyarmasıyla başlar sonrasında tekrarlar ile bir rutin oluşturur. Oluşan bu rutin sonucunda beyin bir ödül algıladıysa dopamin salgılamaya başlar. Bu döngünün bu şekilde devam etmesi bir alışkanlık haline gelmektedir ve bağımlılık için pekiştirici görevi görmektedir (Graybiel, 1990; McHaffie vd., 2005; Smith ve Bolam, 1990).

Bireyin bağımlılık geliştirmesinde bireyin özellikleri, sosyal çevresi, ailesinin durumu ve tutumu gibi özellikler de rol almaktadır. Yapılan son çalışmalar incelendiğinde gençlerde bağımlılık davranışının daha sık olduğu görülmektedir. Özellikle ailesi ile ilişkileri sağlam olmayan, aile bireyleri ile yeteri kadar vakit harcayamayan, aile ortamındaki iletişimde kopukluk yaşayan ve sevgi saygı konusunda yetersizlik hisseden, boşanmış parçalanmış ailelerde büyüyen, ebeveynleri aşırı beklenti içinde olan, yaşlılarıyla kıyaslanan ve başarısız hissettirilen gençlerde ekran kullanımının ve bağımlılık geliştirmenin daha fazla olduğu görülmektedir. Bunlara ek olarak bireyin utangaçlık gibi kişilik yapıları da eklenince bu bağımlılık geliştirme riski artmaktadır (Ceyhan, 2011).

Bağımlılığı pekiştiren diğer bir unsur ise bireyin sosyal desteğinin yetersiz olmasıdır. Sosyal desteği yetersiz olan birey gerçek yaşamda bulamadığı ortamı sanal bir ortamda

aramaya başlar. Özellikle utangaç bireylerin sanal ortamda kimliklerini saklayarak faaliyette bulunabilmeleri, daha kolay sohbet edebilmesini sağlamaktadır. Kişi bu sanal ortamda kendini daha rahat hissetmesiyle birlikte gerçek dünyadan kendisini daha çok soyutlamakta ve bir kısır döngüye girmektedir.

Çocukluk döneminde travma yaşamak, ebeveynin kontrol eksikliği, sosyal becerilerin yetersiz olması, öz düzenleme becerisinin iyi olmaması, genetik yatkınlık gibi biyolojik faktörler, bağımlılık açısından riskli durum iken, öz denetimin iyi olması, ebeveynlerin destekleyici tutumu, akademik hayatında başarılı olma gibi durumlar ise bağımlılık açısından koruyucu faktörlerdendir (NIDA, 2014; West, 2001).

2.2.6. Ekran Bağımlılığı ve Pandemi İlişkisi

Pandemi dönemine baktığımızda yaşadığımız izolasyon günleri, teknoloji tabanlı çalışmaları gerekli hale getirdiğini söylemek mümkündür. Yüz yüze iletişimin kısıtlanması, ekran karşısında geçirilen sürenin aşırı artması, uyku düzensizliklerini, hareketsiz yaşamı, yeme bozukluklarını beraberinde getirmiştir. Artan izolasyon günleriyle beraber bu durum sürekli hale gelmiş ve olumsuz durumları yaşama riski de artmıştır.

Pandemi döneminde sosyal izolasyonun artmasıyla birlikte bireylerin yalnızlık yaşama olasılığı da artış göstermiştir. Alanyazın incelendiğinde internet ve yalnızlık değişkenleri arasında anlamlı ilişki olduğunu ileri süren araştırmalar görülmektedir. Bir bulguya göre ekran kullanım süresi arttıkça kişinin sosyal çevresiyle, arkadaşlarıyla, ailesiyle olan ilişkilerinde azalma dolayısıyla aralarındaki bağın gevşemesiyle yalnızlık yaşadığı söylenmektedir. Diğer bir bulgu ise yalnızlık yaşayan bireylerin bu yalnızlıklarıyla baş edebilmek için sosyal ağları, interneti daha fazla kullandığını göstermektedir. Bu bireyler ekran karşısında sosyal olmaya çalışmakta ve gerçek hayatta kuramadıkları ilişki ve bağları ekran karşısında kurmaya çalışmaktadırlar. İnternetin sunmuş olduğu fırsatlara kendini kaptırıp bağımlılık geliştirmektedirler (Genç, 2018).

Yalnızlık ve ekran bağımlılığı açısından literatüre baktığımızda çevrimiçi oyun bağımlılığının sosyal anksiyete, yalnızlık ve depresyon ile ilişkisi olduğu görülmektedir. (Sigerson, vd., 2017). Diğer yandan öğrenmeyi kolaylaştırma, bilişsel ve sosyal yetileri güçlendirme gibi faydaları da vardır. (Granic, vd.,2014). Fakat aşırı kullanım sonucunda saldırgan davranışlara eğilim artmaktadır. (Anderson, vd., 2010).

Pandemi döneminde dijital oyun oynamak etkili bir başa çıkma yöntemi olarak görülebilmektedir fakat bu yalnızca kısa vadeli olmaktadır. Bu başa çıkma yöntemi uzun hale geldiği durumlarda bağımlılık geliştirme riski artmaktadır. Pandemiyle birlikte evde geçirilen sürenin artmış olması ve sosyal hayattaki faaliyetlerin kısıtlanmış olması çevrimiçi faaliyetlerde yoğunluğun artmasına sebep olmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin risk kavramı ile ilgili artan kaygıları çocukların dışarıda oyunlar oynamasını kısıtlamış ve ebeveynlerin kontrolcü tutumu sonucunda çocukların ekran ile ilişkileri daha çok gelişmiştir. Pandemi döneminde sosyal medya da geçirilen süre oldukça artmış ve bağımlılık açısından önemli bir risk haline gelmiştir (Tovey, 2007).

Bu olumsuz etkilerin yansira sosyal medya pandemi döneminde birçok alanda imkan da sağlamıştır. Pandemi dönemiyle alakalı güncel bilgilere ve verilere sosyal medya aracılığıyla ulaşılmıştır. Özellikle sağlık bakanlığı tarafından aktarılan istatistikler ve veriler sosyal medya aracılığı ile aktarılmıştır. Yapılan bir çalışmanın bulgularına göre Türkiye’de pandemi sürecini takip etmek için en çok sosyal medya ve internet gazeteciliği kullanılmıştır (Geçer vd., 2020).

2.3. Sosyal Beceriler

Günümüzde önemli bir araştırma konusu haline gelen sosyal beceriler terimi ilk defa 1900’lü yıllarda William James’in yazmış olduğu “Psikolojinin İlkeleri” kitabında kullanılmıştır. Diğer çalışmalara öncü olan bu kitapta insan ilişkileri konu alınmıştır (Bacanlı, 2012). Sosyal beceriler birçok disiplinle alakalı bir kavram olduğundan dolayı, tanımları da oldukça çeşitlidir (Gülay ve Akman, 2009). Birçok farklı disiplini etkileyen sosyal beceriler kavramı çeşitli disiplinler tarafından incelenme konusu olmuştur.

İnsanlar toplumda bireysel olarak çevresiyle etkileşim halinde oldukları için yaşam süreleri boyunca başka bireylerle paylaşım halinde olma eğilimine sahiptirler. Bu paylaşımlı yaşamda bu yaşamın normlarının ve beklentilerinin bilincinde olmak, farklı insanlarla iletişim kurmak ve ait olduğu çevreyi doğru şekilde izlemek ve anlamak için istikrarlı bir uyum sağlamak durumundadırlar. Bu yapılması gerekenler kişiye birtakım sosyal beceriler olarak tanımlanan becerileri kazanma sorumluluğu yükler. Sosyal beceriler, kişilerin şahsiyetlerini doğru ve zamanında ortaya koymalarını, tatmin edici iletişim kurmayı, kişisel ve çevresindekilerin duygu ve düşüncelerini anlayarak doğru faaliyette bulunmasını sağlayan sosyal davranışlardır. Sosyal becerilerin etkilendiği faktörlerin çeşitliliğinin çok olması ve

ayrıca bu faktörlerin de etkilendiği durumların fazlalığı sebebiyle sosyal beceriler literatürde çeşitli tanımlamalara sahiptir.

Yine literatür incelendiğinde, sosyal becerilerin çeşitli alanları göz önüne alınarak yapılmış farklı gruplamaları da bulunmaktadır. Bu gruplamalar sosyal becerilerin birbirleriyle ve genel durumla uyumlu alt becerilerden oluştuğunu göstermektedir.

Sosyal beceriler, bireyin içinde yaşamış olduğu topluma uygun davranış sergileme potansiyeline ve bireylerin sağlıklı ve karşılıklı ilişki kurabilmesini sağlayan davranışların tümüne denir. Sosyal beceriler doğuştan getirilmeyen, sonradan öğrenilen davranışlardır. Sonradan öğrenilen bu davranışlar kişinin topluma uyum sağlamasını gerektirir (Çifci ve Sucuoğlu, 2012).

Yüksel'e (1999) göre sosyal beceri yalnızca sosyal bilgiyi anlamak ve analiz etmek anlamına gelmemektedir. Sosyal beceri sabit olmayan, bağlam ile birlikte değişen hem zihinsel hem duyuşsal olan, doğuştan getirilmeyen sonradan öğrenilen davranış ve tutumlardır.

Sosyal beceriler, bireyin toplumdaki diğer bireylerle olan iletişimde duygu ve düşüncelerini uygun bir şekilde ifade etmesini sağlamaktadır. Bireylerin toplumdaki diğer bireylerle olumlu ve sağlıklı bir iletişim başlatabilmeleri, bu iletişimi sürdürebilmeleri, karar verebilmeleri, bir problem karşısında çözüm üretebilmeleri bireyin sosyal becerileri kapsamındadır (Yüksel, 2004).

Hersen ve Esle'e (1976) göre sosyal beceri, kişinin içerisinde bulunduğu sosyal ortamlarda; uyumlu bir etkileşim de bulunabilme becerisidir. Combs ve Slaby'e (1977) göre ise sosyal beceri bireyin evde, okulda, sosyal yönden kendisine ve çevresindeki kişilerle fayda sağlayacak şekilde iletişim kurma yeteneğidir (akt. Bacanlı, 1999).

Bacanlı (2014) ise sosyal beceriler kavramını kişinin başka kişilerle ilişki kurarken gerekli olan ön koşullar olarak tanımlamıştır. Diğer bir tanım da Akman, Üstün ve Kargı (2003), kişinin yaşadığı toplumla uyumlu, çevresindeki bireylerle iletişim halindeyken olumsuz tepki vermelerini engelleyen ya da nötr tepki vermelerini sağlayan beceriler olarak tanımlamıştır.

Sosyal beceriler, kişilerin sosyal anlamda gelişimini etkilemekte ve katkı sağlamaktadır (Johns vd., 2005). Yani sosyalleşmenin sağlanabilmesi için bireyler birtakım sosyal becerilere sahip olmalıdır (Gülay ve Akman, 2009). Bu nedenle çocukların yaşitlarıyla

sağlıklı iletişim kurabilmesi ve başarılı etkileşim sağlayabilmesi için bazı sosyal beceriler sergileyebilmesi gerekmektedir (Erwin, 2000).

Sosyal beceri kavramını açıklayan öncülerden olan Thorndike “sosyal zeka” kavramıyla bazı bireylerin zorlanmadan ilişki kurabilmeleri, sosyal bağlamlarda yaşadığı güçlükleri kolayca çözebilmelerinin altında sosyal açıdan becerikli olmasıyla yani sosyal anlamda zeki olmasıyla açıklar (Bacanlı, 1999).

Sosyal beceriler, toplumsal yaşam kurallarıyla oluşturulan, bireyin içinde bulunduğu sosyal çevreye ve bu çevrede gösterdiği davranışlara göre dönüşen, olumlu ve yansız tepkileri tespit edecek şekilde bireyin toplumda paylaşım içinde olmasını destekleme ve çevreden negatif dönütler almamak amacıyla edinilmiş davranışlardır (Margalit,1993).

Sosyal becerilerin sahip olduğu özellikler Chadsey-Rush (1992)’a göre şöyledir: Sosyal beceriler, bireyin toplumun diğer üyeleri ile paylaşımlarını arttıran, bireyin toplumda var olmasını destekleyen edinilmiş davranışlardır. Sosyal beceriler, ait olunan aile yapısından ve etkileşim halinde bulunulan sosyal çevrenin kültürel özelliklerinden önemli şekilde etkilenir ve bunun sonucunda farklı toplum yapılarında farklı sosyal beceri özellikleri görülür. Örneğin, eğitim alınan bir ortamda sergilenen sosyal beceriler ile yaşam alanlarında görülen sosyal beceriler arasında dikkat çeken farklılıklar görülebilir. Ek olarak kişinin paylaşım halinde olduğu diğer bireyler de sosyal beceri farklılığının bir nedeni olabilir. Örneğin, bir bireyin eğitim gördüğü alanı paylaştığı arkadaşlarıyla tercih ettiği sosyal becerilerle, öğretmeni ile iletişim kurmak için kullandığı sosyal beceriler arasında farklılıklar görülebilir. Sosyal beceriler kişinin cinsiyete, yaşam süresine ve bu süre içinde edindiği tecrübelerine bağlı olarak farklılık gösterebilir. Sosyal becerinin oluşturduğu davranışlar takip edilebilir dönütlerden oluşur.

Sosyal beceri Toker ve Kuzgun tarafından, insanları tanımlama, onlarla doğru ve kalıcı ilişkiler kurabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Uzamaz, 2000).

Rinn ve Markle’ın (1979) tanımladığı sosyal beceri kavramı ise, çocukların kişilerarası ilişkilerinde diğer kişileri etkiledikleri davranışların tümüdür (akt. Bacanlı, 1999).

Çocukların geliştirmiş oldukları sosyal becerilere baktığımızda bu beceriler en çok okul ortamlarında ortaya çıkmaktadır. Okul ortamlarında bazı çocuklar kendilerini öfke ve saldırganlıkla ifade ederken bazı çocuklar içe kapanarak iletişim kuramamaktadır. Bazıları çok kolay arkadaşlık kurabilirken bazı çocuklar arkadaşlık kuramayıp yalnız başına vakit

geçirmektedir. Bazı çocuklar sınıf ortamında söz alabilirken bazı çocuklar zorlandıkları bir durum karşısında sessiz kalmayı tercih etmektedirler. Tüm bu davranışlar çocuğun sosyal becerilerinin gelişmiş veya gelişmemiş olması ile alakalı olmaktadır. Genel anlamda ortama uyum sağlayarak kendisini ifade edebilen çocuk sosyal beceriler açısından yeterli bulunurken uyum sağlayamayan çocuk yetersiz bulunmaktadır (Çifçi ve Sucuoğlu, 2012).

Çocuklar toplumda birey olabilmeleri ve çevreleri tarafından kabul görebilmeleri için sosyal becerilere ihtiyaç duymaktadır. Sosyal beceriler, çocukların akranlarıyla ilişkisini etkileyen ve ilişkilerini geliştiren davranışlardır. Bu beceriler doğrultusunda çocuklar çevreleri tarafından onaylanır ve kabul görürler. Çocuklar bu becerileri geliştirdikçe kurdukları ilişkiler daha sağlıklı olabilir. Kritik dönemlerde kazanılması gereken beceriler kazanılmadığında bu çocuklar sosyal açıdan yetersiz kalmaktadır. Sosyal beceriler açısından yetersiz kalan çocuklar sağlıklı akran ilişkileri kuramaz, istedikleri ve rahatsız oldukları durumları ifade edemez ve bu durum da çocuğun ruhsal açıdan sıkıntı yaşamasına sebebiyet verebilmektedir. Sağlıklı iletişim kuramayan çocuk, akranları tarafından reddedilmekte, eğitim hayatında başarısız olmaktadır. Bu tür sağlıksız durumlar çocuğun ileriki yaşamında da olumsuz ilişkiler yaşamasına, ruhsal yönden sıkıntı yaşamasına sebep olmaktadır (Samancı ve Uçan, 2017; Uzbaş, 2003).

Sosyal becerilerin temel özelliklerine bakıldığında;

- Sosyal beceriler doğuştan getirilmiş davranışlar değil, sonradan öğrenilmiş davranışlardır.
- Sosyal beceriler kültüre göre değişkenlik gösterebilmektedir.
- Toplumda kabul gören veya görülmeyen davranışların belirleyicisidir.
- Sosyal beceriler birey tarafından amacına uygun şekilde kullanılırlar.
- Sosyal beceriler gözlemlenebilir ve gözlemlenmeyen davranışların tümünü kapsar. Kişiler arası iletişim kurmak gözlemlenebilir davranış iken bir problem karşısında çözüm üretmek gözlemlenemeyen davranışlar içerisinde sayılabilmektedir (Stanley, 2009).

Sosyal becerinin eksik olması, bu eksikliğin sonuçları ile ilgili yapılan araştırmalarda sosyal becerileri düşük olan çocukların yaşadığı sıkıntılar yetişkinlik döneminde yaşanabilecek olumsuzluklara da yol açmaktadır (Çetin vd., 2002).

Çevresindeki diğer bireylerle özellikle akranlarıyla iletişim sıkıntısı yaşayan çocukların ileriki yaşamında da sosyal, psikolojik ve davranışsal anlamda sorunlar yaşama

eğilimi olmaktadır. İleriki yaşamında karşısına çıkabilecek sorunlar; saldırganlık, suçta yatkınlık, akademik başarısızlık ve davranış sorunları olabilmektedir (Stanley, 2009).

Lewntonsohn, Mischel, Chaplin ve Barton'nun (1980) çalışmasına göre, sosyal beceri eksikliği ile depresif duygudurumu birbirleriyle ilişkilidir. Depresyonda olan veya depresif olan bireylerin daha az sosyal becerilere sahip olduğu bilinmektedir (akt. Palut, 2005).

Matson ve Ollendick (1988)'e göre sosyal beceri bireyin çevresiyle etkileşim halindeyken göstermiş olduğu yetenek, beceri ve çevresindeki bireylerle iletişim halindeyken kendisini gösteren sosyal davranışlardır.

Sosyal beceriler, bireylerin diğerleriyle iletişim kurmasını sağlayan bir etken olduğu için önemli bir role sahiptir. Çocuklar bu önemli becerileri kendi başlarına kazanamayabilirler. Gerekli olan ve kazanılmayan sosyal beceriler çocukların yaşamlarını okulda, arkadaş ilişkilerinde ve çevreye uyum sağlamada olumsuz etkilemektedir (Carter ve Sugai, 1988).

Gerekli olan ve kazanılmış sosyal beceriler bireyin toplumla uyumlu hareket etmesini, kendi ihtiyaç ve isteklerini karşılamaya çalışırken toplumun beklentilerini ihmal etmemeyi, diğer insanlarla etkileşim halinde olup dayanışma içinde olmayı, duygularını ifade edebilmeyi sağlamaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Sosyal becerileri kazanmış bir birey çevresindeki insanlarla daha sağlıklı iletişim kurar. İletişimlerinde veya ilişkilerinde sıkıntı yaşadıkları durumlarda daha çözüm odaklı yollar kullanabilir ve problemi çözebilirler. Bu beceriler sosyal statülerini etkiler ve bu bireyler yaşadıkları ortamda liderlik davranışı gösterebilirler (Aral vd., 2000). Sosyal becerilerden yoksun olan öğrenciler daha fazla sosyal izolasyon yaşayarak daha çok yalnızlık yaşamaktadırlar (Jin ve Park, 2012). Sosyal becerilerin eksik olması ve yeterince gelişmemiş olması öğrencilerin akranlarıyla daha çok sorun yaşamasına sebep olmaktadır (Miller,2010).

Campbell ve Spersitein (1994) ise öğrencilerin arkadaşlarıyla iyi geçinmeleri ve akademik performansın daha iyi olması için sosyal becerilerin gerekli olduğunu vurgularlar. Sezer ve Tokcan (2003)'da akademik başarının çocukların iletişim becerileriyle ilgili olması diğer çalışmaları destekler niteliktedir.

Gelişim psikolojisinin sonuçlarına göre, özellikle ilköğretim çağında olan çocuklar için, farklı kişilerin farkındalığı ile birlikte onlarla paylaşım halinde bulunabilme ve nitelikli

ilişkiler kurmak için sosyal beceriler kullanılmaktadır. Bunun sonucunda okulöncesi ve ilköğretim dönemlerinde çocuklara sosyal beceri eğitimi verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır (Bacanlı, 1999 b).

2.3.1. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması

Sosyal beceriler kavramı birçok araştırmacı tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır.

Rinn ve Markle' nin Sınıflandırmasına (1979) göre dört adet kategori vardır.

- Kendini Anlatma Becerileri: Duygularını anlatma, fikirlerini dile getirme, övgüleri kabul etme, olumlu benlik algısını ifade etme.
- Çevresini Genişletme Becerileri: Arkadaşları ile ilgili olumlu düşüncelerini ifade etme, farklı düşünce ve görüşleri kabul etme, diğerlerini övme
- Atılganlık Becerileri: Uygun bulunmayan ricaları ret etme, temel istekleri ifade etme, bir diğer kişiyle aynı düşünceyi paylaşmama.
- İletişim Becerileri: İletişim kurma, kişiler arası sorunları ele alma ve çözme.

Sosyal becerileri sınıflandıran Ataş, Efeçınar ve Tatar ise;

- İlişki Başlatma ve Sürdürme Becerileri
- Atılganlık Becerileri
- Duygulara Yönelik Beceriler
- Saldırgan Davranış ve Dürtülerle Başa Çıkma Becerileri
- Sorun Çözme Becerileri
- Plan Yapma
- Grupla Etkileşim
- Bir İş Yürütme Becerileri şeklinde bir sınıflandırma yapmışlardır.

Sosyal beceriler sosyal davranışlar tarafından oluşturulur. Bu sosyal davranışları Merrell ve Gimpel (1998) üç alt başlık olarak belirtir.

- Kişiler Arası İlişki Kurma Becerileri: İletişim becerileri, farklı bir bireyle bir işin sorumluluğunu alma ve birlikte eğlence odaklı vakit geçirme becerileridir.
- Kendisiyle İlişkili Beceriler: Duygularını paylaşma, kendine yönelik pozitif davranışlar edinme becerileridir.

- Sorumlulukla İlgili Beceriler: Sorumluluklarının bilincinde olma ve bu bilinçle hareket etme, yönlendirmeleri analiz ve takip etme becerileridir. Yukarıda belirtilen tanımlar ve gruplamalar incelendiğinde sosyal beceriler, kişinin ait olduğu çevresiyle faydalı iletişim kurmasını sağlayan, takip edilebilen, ölçülebilen, kişinin sosyal durumuna göre pozitif sonuçlar edinmesini sağlayan kazanılmış davranışlardır.

Çocuk ve ergenler hakkındaki sosyal beceriler Calderella ve Merrel (1997) tarafından beş boyutta ele alınmıştır. Bunlar şöyledir:

- Akranlarla ilişkili beceriler: Arkadaşlarını onaylama, gerek duyulduğunda arkadaşlarından yardım talep etme ve yardım teklifi sunma, birlikte oyun oynamak için istekli olma, arkadaş edinmede zorluk yaşamama, arkadaşlarıyla iletişim kurma, fikir alışverişi yapabilme gibi arkadaş çevresiyle kurduğu iletişimi destekleyen becerilerdir.

- Kendini kontrol etme becerileri: Doğru öfke kontrolü kazanma, kuralları doğru anlama ve uygulama, sıkıntılar karşısında sağ duyusunu koruma, başka bireylerle anlaşmaya varabilme ve eleştiriye açık olma gibi kişinin kendisini doğru anlamasına fayda sağlayan becerilerdir.

- Akademik beceriler: Bireysel olarak çalışma, verilen yönlendirmeler çerçevesinde hareket etme, boş zamanlarını nitelikli kullanma ve gerek duyduğunda yardım talep etme gibi kişilerin başarı oranlarını artıran becerilerdir.

- Uyum becerileri: Yönlendirmeleri anlama ve uygulama, kurallara göre faaliyette bulunma, eşya paylaşımı konusunda paylaşımcı olma, sorumluluklarının farkında olma ve yerine getirme gibi bireyin başkalarının gözünde kabul görmesini sağlayan davranışlar yer almaktadır.

- Atılganlık becerileri: İletişimde atılgan ve hevesli olma, oyun oynarken birlikte hareket etmeye uyumlu ve hevesli olma, girdiği bir ortamda kendini doğru ve özgüvenli şekilde tanıtmaya, duygularını doğru şekilde ifade edebilme gibi beceriler yer almaktadır (Avcıoğlu, 2005).

Okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocuklar kendi yaş gruplarına özel bazı sosyal becerilere sahiptir. Bu sosyal beceriler Rogers ve Ross tarafında üç başlık altında toplanmıştır (Uz, 2003):

- Belirli bir sosyal durumu doğru şekilde anlama ve analiz edebilme yeteneği

- Oyun grubundaki çocukların davranışlarını ve ihtiyaçlarını doğru olarak yorumlama becerisi
- Olası gösterilebilecek davranış tiplerini hayal ederek içlerinden en etkili olanı seçmedir.

Akkök (2006b) ise sosyal becerileri 6 başlık altında incelemiştir:

- İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri: Nitelikli boş zaman geçirme, iletişimi başlatma – sürdürme, memnuniyet belirtme, kendini ifade etme, başkalarını taktir etme, yardım talep etme, özür dileme, direktif verme, ikna etme.
- Grupla Bir İş Yürütme Becerileri: Aykırı fikirlere karşı sağduyulu olma, iş bölümünde yer almak isteme, belirtilen memnuniyetsizliği iletme.
- Duygulara Yönelik Beceriler: Duygusal halini tanıma, belirtme, başkalarına ait duygulara karşılık farkındalık geliştirme, karşılaşılan bir öfke eylemine karşılık anlayışla dönüt verebilme, takdir etme, endişe duygusuna karşı mücadele edebilme.
- Saldırgan Davranışlarla Baş Etmeye Yönelik Beceriler: İzin isteyerek harekete geçme, paylaşma konusunda hevesli olma, yardımlaşma eylemine gönüllü olma, öfkesini kontrol altında tutma ve aynı şekilde ifade etme.
- Stres Durumlarıyla Başa Çıkma Becerileri: Başarısızlık karşısında mücadelecili olma, topluluk tarafından uygulanan baskıyla mücadele etme, terk edilme eylemine karşı mücadelecili olma.
- Problem Çözme ve Plan Yapma Becerileri: Çevreyi doğru analiz etme ve nitelikli veri elde etme, bunların sonuçlarına uygun amaç oluşturma ve bu amaç doğrultusunda yapılacak olan işlere yoğunlaşma.

Goldstein ve arkadaşlarının (1980) sınıflandırılmasına bakıldığında sosyal becerilerin yine 6 başlık altında ele alındığı görülmektedir (akt.: Gülay ve Akman, 2009) Bunlar;

- Başlangıç Sosyal Beceriler: İletişimde muhatap olarak bulunma, iletişimi başlatmada hevesli olma, soru yöneltme, memnuniyetini belli etme, kendini ifade etme, diğer bireyleri tanıma, takdir cümleleri kurma
- İleri Sosyal Beceriler: Yardım talep etme, müdahil olma, direktif verme, talimatlara uyma, özür dileme, ikna edici olma.
- Duygularla Baş Etme Becerileri: Duygu farkındalığına sahip olma, duygularını ifade etme, farklı kişilerin duygularına karşı alakadar olma ve onların öfkeli geri dönütlerine

karşı mücadele etme, sevgi duygusunu gösterme, endişeyle başa çıkma, kendine karşı ödüllendirici olma.

- Saldırıcılığa Alternatif Beceriler: İzin isteyerek harekete geçme, paylaşımcı olma, yardımlaşma eyleminde gönüllü olma, problemler karşısında dengeli bir ortak çözüm bulma, kontrol mekanizmasını etkin kullanma, haklarının farkında olma, kontrolsüz tartışmalardan uzak durma, şiddet içeren davranışlardan kaçınma.

- Stresle Baş Etme Becerileri: Memnuniyetsizliğini belirtme, belirtilen bir memnuniyetsizliğe karşı dönüt verme, rekabet içeren bir oyun sonrası oyunun neticesine bakılmaksızın rakibi tebrik etme, problemlere karşı çözümcü olma, başka insanlar tarafından yalnız bırakılmakla mücadele etmek, diğer bireylere karşı, onları savunucu bir tutum göstermek, ikna edilebilir olmak, başarısızlığa karşı farkındalık oluşturmak, karşıt fikirleri dinlemeye ve anlamaya gönüllü olmak, zorlayıcı konuşmalar yapabilmek, toplu bir baskıya karşı etkili davranışlar göstermek.

- Planlama Becerileri: Bir konu belirleme, problemin sebep-sonuç analizini yapabilme bunu sonucunda uygun bir amaç belirleme, yapabileceklerinin farkında olma, veri toplama, sorunları etkin bir şekilde sınıflandırma, bir konuya ilgili bir şekilde yaklaşım analiz etme.

Goldstein ve arkadaşlarının (1980) yapmış oldukları bu sınıflandırma Palut (2003) tarafından da desteklenmektedir.

Son olarak Jenson ve arkadaşlarının sınıflandırılması incelendiğinde sosyal becerileri benzeri bir formda tanımladıkları görülmektedir. Bu beceriler;

- İletişimi başlatma, sürdürme ve sonlandırma becerileri
- Sıkıntılı durumlarla mücadele etme becerileri
- Sorun çözme becerileri
- Atılganlık becerileri olmak üzere dört ayrı başlık altında ele almışlardır (Jenson vd., 1988; akt: Bacanlı, 2014).

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yapılan araştırmayla ilgili daha önce literatürde yapılan çalışmalar yer almaktadır.

Aybal (2021) 'ın 4-11 yaş arasındaki çocukların ekran bağımlılığı eğilimini araştırdığı çalışmasına 655 ebeveyn katılım sağlamıştır. Ekran bağımlılığına eğilimi arttıran faktörlere bakıldığında erkek çocukların kız çocuklarına kıyasla daha fazla ekran karşısında

vakit geçirdikleri görülmüştür. Anne ve babaların ekran sürelerinin artması çocukların ekrana karşı bağımlılığını arttırmaktadır. Aynı zamanda çocukların ekran bağımlılığı geliştirme yaşı düşmektedir. Çocukların ekran kullanmalarına yönelik anne baba tutumunun tutarsız, cezalayıcı ve çok serbest olması da ekran bağımlılık eğilimini arttırmaktadır.

Koyuncu (2022)'nin 8-12 yaş arasındaki 68 çocuk ile yapmış olduğu ekran bağımlılığı ile ilgili çalışmasında erkek çocukların ekran bağımlılık oranlarının kız çocuklara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Ekran karşısında geçirilen süre arttıkça fiziksel etkinliklere katılma oranı azalmaktadır.

Deniz (2022)'in pandemi döneminde öğrencilerin yaşamış olduğu kaygının ekran bağımlılığı üzerindeki etkisini incelediği çalışmasına 256 üniversite öğrencisi katılım sağlamıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre; covid kaygısı arttıkça ekran bağımlılığına olan yatkınlık da artmaktadır.

Akça (2018)'nin ekran bağımlılığına yatkınlığa sebep olan faktörleri ve anne babanın farkındalık düzeyini incelediği çalışmasında evinde bilgisayar bulunan çocukların ekran bağımlılığına daha yatkın olduklarını ve 55 yaş ve üstü babaların çocuklarının ekran bağımlılığına yönelik farkındalığının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Arslan (2022) 'nın 4-11 yaş arasındaki çocuklarla yapmış olduğu çalışmada problemleri medya kullanımı ile anne baba tutumu ve farkındalığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmaya 232 çocuğun ebeveyni katılım sağlamıştır. Ebeveynlerin olumsuz model olması ve dijital ihmalde bulunmaları çocukların ekran bağımlılığını etkilemektedir.

Babataş (2022)'in pandemi döneminin çocuklar üzerindeki etkisini incelediği çalışmada okul öncesi dönemde olan çocukların kaygılarında artış olduğu gözlemlenmiştir.

Demir (2021)'in sosyal beceriler ile teknoloji bağımlılığı ilişkisine yönelik yapmış olduğu çalışmaya 280 öğrenci katılım sağlamıştır. Çalışmanın bulgularında internet bağımlılığı arttıkça sosyal becerilerde azalma olduğu görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, evde düzenli internet ağının bulunma durumu, anne ve baba eğitim düzeyleri gibi demografik özellikler açısından anlamlı farklılık bulunmuştur.

Çağın (2021) çalışmasında spor bilimlerinde öğrenim gören 333 öğrencinin teknoloji bağımlılığı ile uyku kalitesi ve fiziksel aktivite arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın bulgularında öğrencilerin ekran bağımlılıkları arttığında uyku kalitelerinde azalma

yaşanmaktadır. Ekran bağımlılığı, fiziksel etkinlik ve uyku kalitesi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Fiziksel etkinlik ve uyku kalitesi açısından değerlendirildiğinde kadınların erkeklere göre daha kötü durumda oldukları görülmüştür.

Karadağ (2021) yapmış olduğu çalışmada ekran bağımlılığını önlemeyi amaç edinen psikoeğitim çalışmasının sekizinci sınıfa giden öğrencilerin ekran bağımlılık seviyeleri, öz yeterlilik seviyeleri ve ekran kullanma süreleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre ekran bağımlılığı arttıkça öz yeterlilik azalmaktadır. Günlük ekran kullanma süresi arttıkça ekran bağımlılığı artmaktadır. Diğer bir bulguya göre ekran bağımlılığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Psikoeğitim uygulamasının ekran bağımlılığı ve ekran kullanma süresi üzerinde olumlu etkisi bulunmuştur fakat bireylerin özyeterlilik seviyesine herhangi bir etkide bulunmamıştır.

Karakaya (2021) çalışmasında pandemi döneminde ortaöğretim de öğrenim gören öğrencilerin teknoloji bağımlılığını araştırmayı hedeflemiştir. Yapmış olduğu bu çalışmanın bulgularına göre erkek cinsiyete sahip olanların, internete bağlanabilecekleri bir cep telefona sahip olanların, yaşadıkları ortamda internet bağlantısı bulunanların, bilgisayarları olanların teknoloji bağımlılığına sahip olma oranları daha yüksek bulunmuştur. Öğrenciler teknolojiyi ne şekilde kullandıklarına göre incelendiklerinde 4 ve daha fazla sosyal medyası bulunanların, akıllı telefona sahip olanların, günlük ekran başında daha fazla süre geçirenlerin, riskli kullanım düzeyinde olduğunu düşünenlerin, ekran kullanımının fiziksel ve sosyal açıdan sıkıntılara yol açanların teknoloji bağımlılıkları daha yüksek bulunmuştur. Araştırmadaki öğrencilerin pandemi öncesi ve sonrası durumları değerlendirildiğinde, pandemi dönemiyle birlikte bilgisayar, telefon, tablet gibi ekranların karşısında geçirilen sürede artış, akademik başarıda düşüş, sosyal ve fiziksel anlamda sağlıksız durumlarda artış görülmektedir.

Çalışkan (2021), yapmış olduğu çalışmada sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilerin pandemi sürecinde yaşamış oldukları korkular ile ekran bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemeyi hedeflemiştir. Bu çalışmanın bulgularına göre yüksek korku yaşayanların düşük korku yaşayanlardan daha fazla ekran bağımlılığı davranışı gösterdikleri bulunmuştur.

Filiz (2020) tarafından yapılmış olan bu çalışmada öğretmen olacak kişilerin ekran bağımlılıkları ile problem çözme ve karar verme becerileri arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu çalışma bir üniversitenin farklı öğretmenlik bölümlerinde ve farklı sınıflarda öğrenim gören 815 kişi ile yapılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre öğretmen adaylarının problem çözme durumlarına bakıldığında aceleci bir tutum içerisinde oldukları bulunmuştur. Ekran

bağımlılıkları arttıkça problem çözme becerileri azalmaktadır. Karar verme becerileri açısından zorluk yaşadıkları görülmüştür. Ekran bağımlılığı karar verme sürecinde olumsuz yönde etkilemektedir.

Özçelik (2020) tarafından yapılan çalışmanın amacı 6-10 yaş arasındaki çocukların ebeveyn tutumları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ebeveyn tutumu ile sosyal beceriler arasında negatif yönlü anlamlı ilişki görülmüştür. Daha önce alanyazında yapılmış olan çalışmaların sonuçlarına benzer olarak ebeveyn tutumu otoriter oldukça çocukların sosyal becerileri düşüş göstermektedir. Fakat demokratik anne baba tutumlarında sosyal becerileri artış göstermektedir.

Baltacı ve arkadaşlarının (2021) pandemi döneminde internet kullanımı ile ilgili yapmış oldukları çalışmada pandeminin insanları birçok yönden etkilediği görülmüştür. Bu dönemde kaygıdan dolayı psikolojik sıkıntılarda artış gözlemlenmiştir. Pandemi bireylerin toplumdaki izole olmalarını arttırmıştır ve ekran karşısında geçirdikleri sürede artış gözlemlenmiştir.

Arslan (2021) yapmış olduğu çalışma da okul öncesi eğitimde online ve yüzyüze eğitim alan çocukların sosyal becerilerini incelemeyi ve bu çocukların sosyal becerilerini karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Çalışmaya 42 tane okul öncesi eğitimi alan çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre öğretmenler yüzyüze eğitimde çocukların daha aktif katılımcı olduklarını, daha hevesli ve daha çok etkileşim halinde olduklarını ifade etmişlerdir. Online eğitim sürecinde çocukların uzaktan eğitim görüyor olmaları çocukların anneye bağımlılıklarında artış olduğu, bireysel hareket etme becerisinde düşüş olduğu çocuklarda kaygı, stres ve içedönüklüğün arttığı görülmüştür. Online eğitim ile birlikte çocukların sosyal gereksinimlerini yeterince karşılanmadığını, akranlar ile iletişimin azaldığını, ailelere eğitim konusunda daha fazla iş yükü olduğunu ve ebeveynlerin yetersizlik duygusu yaşadığı belirtilmiştir.

Jafari (2021), yaptığı çalışmada okul öncesine devam eden çocukların anne babalarının dijital ebeveynlik tutumlarının çocukların sosyal becerilerine olan etkisini incelemiştir. Teknolojik cihaz kullanımının çocukların sosyal becerilerine olan etkisinin incelenmesi ayrıca amaçlanmıştır. Bu çalışmaya farklı özelliklerde olan toplam 8 okuldaki 378 öğrenci katılım sağlamıştır. Teknolojik cihazları haftada birkaç kullanan çocuklar teknolojik cihazları ayda birkaç kez kullananlardan daha fazladır. Çocukların sosyal beceri düzeyleri yaşa ve çocukların kullandığı ekran sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Arslan (2021)'in yapmış olduğu çalışmadaki amaç sorumluluk duygusu ve sosyal beceriler ile oyun bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın bulgularına göre sosyal beceriler ile oyun bağımlılığı arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır. Sosyal beceriler ile sorumluluk duygusu arasında pozitif bir ilişki görülmüştür. Sonuçlara bakıldığında sosyal beceriler dijital oyun bağımlılığını yordayıcısı değil iken, sorumluluk duygusunun dijital oyun bağımlılığını yordadığı görülmüştür. Cinsiyet açısından incelendiğinde erkeklerin oyun bağımlılığı seviyeleri kızlara göre daha fazladır. Kızların sosyal becerileri erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Kızların sorumluluk duygusunun erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıf düzeyi açısından baktığımızda ise değişkenler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanılan verilerin analizi için kullanılan istatistiksel işlemler ile ilişkili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma kesitsel tipte bir çalışmadır. Kesitsel tip çalışmalar belirli bir zaman diliminde neden ve sonuç ilişkisinin birlikte incelendiği araştırmalardır (Karasar, 2005). Bu araştırmada çocukların pandemi dönemindeki ekran bağımlılığı davranışları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bu araştırmada ilişkisel tarama modeli uygulanacaktır. Genel tarama modelinin bir çeşidi olan, ilişkisel tarama modeli; iki ya da daha fazla sayıdaki değişkenin ilişkisini inceleyen, değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini araştırmayı amaçlayan bir modeldir (Karasar, 2005).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma 2021-2022 yılları arasında Covid-19 döneminde Türkiye’de yaşayan 4-11 yaş arası çocukların ebeveynleri ile yapılacaktır. Çalışma da uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme işgücü, maddi olanak ve zaman açısından var olan kısıtlılıklardan dolayı örneklemin zor ulaşılmayan ve kolay uygulama yapılabilecek birimlerden oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2017). Bu çalışma da uygun örnekleme metodunun kullanılmasının nedeni pandemi dönemi içerisinde okulların açılıp açılmayacağı hususundaki belirsizliklerden dolayı seçkisiz örnekleme metodunu kullanmanın elverişsiz olmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın örneklemini 4-11 yaş arası 408 öğrenci (201 kız,207 erkek) oluşturmaktadır. Örneklemin yaş ortalaması 7.73 olup; standart sapması 2.34’tür.

Örnekleme ilişkin betimleyici bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Örnekleme İlişkin Betimleyici Bulgular

Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kız	201	49.3
	Erkek	207	50.7
Yaşanılan Yer	İl	275	67.4
	İlçe	133	32.6
Okul Türü	Devlet Okulu	345	84.6
	Özel Okul	63	15.4
Ebeveyn Eğitim Durumu	İlkokul	45	11.0
	Ortaokul	43	10.5
	Lise	133	32.6
	Üniversite	187	45.8
Ailede Covid Olma Durumu	Covid Var	227	55.6
	Covid Yok	181	44.4
Kronik Rahatsızlık Bulunma Durumu	Kronik Var	26	6.4
	Kronik Yok	382	93.6
Evde İnternet Bulunma Durumu	İnternet Var	364	89.2
	İnternet Yok	44	10.8

Tablo 1’de görüldüğü üzere; çalışmaya katılan çocukların 201 (%49,3) katılımcısı kız ve 207 (%50,7) katılımcısı erkektir. Katılımcıların 275’i (%67,4) ilde, 133’ü (%32,6) ilçede yaşamaktadır. 345 (%84,6) katılımcı devlet okulunda, 63 (%15,4) katılımcı ise özel okulda öğrenim görmektedir. Çalışmaya katılan çocukların ebeveyn eğitim durumu 45’i (%11,0) ilkokul, 43’ü (%10,5) ortaokul, 133’ü (%32,6) lise ve 187’si (45,8) üniversite mezunudur. Katılımcıların kronik bir rahatsızlığı olanların sayısı 26 (%6,4) iken 382 (%93,6) katılımcının herhangi bir kronik rahatsızlığı bulunmamaktadır. Ailesinde Covid-19 geçiren bir yakını olan katılımcılar 227 (%55,6) kişi iken 181 (%44,4) kişinin yakını Covid-19 geçirmemiştir. Evinde düzenli internet bağlantısına sahip olanların sayısı 364 (%89,2) bulunmayanların sayısı 44 (%10,8)’tür.

3.3. Veri Toplama Araçları

Yapılacak olan bu çalışma, Türkiye’de yaşayan ve yaşları 4-11 yaş aralığında olan çocukların ebeveynleri ile yapılacaktır. Çalışmanın verilerini elde etmek için demografik bilgiler içeren anket formu, 2017’de Domoff ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Furuncu ve Öztürk tarafından Türkçe’ye uyarlanmış Problemler Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ) ve 2016’da Ataş, Efeçınar ve Tatar tarafından geliştirilen, çocukların sosyal beceri düzeylerini

değerlendirmek için hazırlanmış Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) kullanılacaktır. Ölçekler 4-11 yaş arası çocuğu olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılacak ebeveynlere online anket yoluyla uygulanacaktır. Ölçeklerin online anket yoluyla uygulanma sebebi sonuca daha hızlı ulaşabilmek ve farklı şehirlerdeki ebeveynlerden daha kolay bir yöntem ile veri elde etmektir (Ural ve Kılıç, 2011, s.62).

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından çalışmaya uygun olacak şekilde literatür dikkate alınarak hazırlanmıştır. Çocukların demografik özelliklerine yönelik yaş, cinsiyet, yaşadığı yer, anne baba ile yaşama durumu, anne babanın eğitim durumu gibi bilgiler yer almaktadır.

3.3.2. Problemlili Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ)

2017'de Domoff ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Furuncu ve Öztürk tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin uzun formu maddeden kısa formu ise 9 madden oluşmaktadır. Her iki form da tek faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Maddeler Likert ölçeği üzerinden puanlanmaktadır. Bu ölçekteki toplam puan ölçekteki tüm maddelerin ortalamasıyla elde edilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar problemlili medya kullanımı anlamına gelmektedir. Bu ölçek çocukların tutumları göz önüne alınarak ebeveynler tarafından doldurulmaktadır ve bu ölçekte çocukların ekran bağımlılığını saptamak amaçlanır (Baltacı vd., 2020). Ölçeğin uzun ve kısa formu için Cronbach's alfa değerleri sırasıyla .97 ve .93 olarak bulunmuştur (Domoff vd., 2017).

3.3.3. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)

2016'da Ataş, Efeçınar ve Tatar tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği çocukların becerileri göz önüne alınarak ebeveynler tarafından doldurulmaktadır. 5'li likert tipinden oluşmaktadır. Ölçek toplam 76 maddeden ve "İlişki Başlatma ve Sürdürme Becerileri", "Atılganlık Becerileri", "Duygulara Yönelik Beceriler", "Saldırgan Davranış ve Dürtülerle Başa Çıkma Becerileri", "Sorun Çözme Becerileri", "Plan Yapma, Grupla Etkileşim" ve "Bir İş Yürütme Becerileri" olmak üzere yedi alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçeğin iç tutarlık katsayısı bütünü için 0,97, alt boyutları için de 0,84 ile 0,92 arasında bulunmuştur (Ataş vd., 2016).

3.4. İşlem

Araştırmaya başlادaman önce Hasan Kalyoncu Üniversitesi Etik Kurulu'ndan çalışma için onay alınmıştır. Ebeveynlere hazırlanmış olan kişisel bilgi formu ve ölçekler online anket yoluyla gönderilmiştir. Formun başında çalışmanın amacı ve temel yönergelerden söz edilmiş olup anket formunu doldurmak ortalama 15 dakika sürmektedir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada, analizlerin yapılması için veriler SPSS 22 istatistik programına sayısal ifade olarak girilmiştir. Analiz öncesinde verilerin normalliğine bakmak amacıyla carpıklık-basıklık değerleri incelenmiştir. Bütün ölçekler ve alt boyut değerleri -2, +2 arasında olmasından dolayı normal dağılım gösterdiği görülmüştür (George ve Mallery, 2010). İki grup arasındaki farkı incelemek amacıyla t-testi kullanılmıştır. Çoklu grup analizlerinde ise ANOVA testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiye bakmak için Pearson Korelasyon testi yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene etkisini görmek Çoklu Doğrusal Regresyon kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bulgular bölümünde, araştırma kapsamında cevap aranılan soruların değerlendirilmesi amacıyla, örneklem grubundan toplanan verilerin test edilmesine dair istatistiksel sonuçları sunulmaktadır. Katılımcılardan elde edilen araştırmanın istatistiksel sonuçları ve tabloları bir arada sunulmuştur.

4.1. Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırma kapsamında verilerin toplandığı çocukların ekran bağımlılığı ve sosyal beceri değerlendirme puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler değerlendirildiğinde, çocukların ekran bağımlılığı puan ortalaması 21.89, sosyal beceri değerlendirme puanı 253.87, alt boyutlardan ilişki başlatma puanı 65.06, atılganlık puanı 23.89, duygusal beceriler puanı 19.66, saldırganlıkla başa çıkma puanı 21.71, sorun çözme puanı 12.77, plan yapma 17.96 ve grupla iletişim alt boyutunun puanı ise 44.69 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Problemlili Medya Kullanım Ölçeği ile Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikleri ve Normallik Testi

	N	\bar{X}	SS	Basıklık	Çarpıklık
Ekran Bağımlılığı	408	21.89	7.96	-.574	.482
Sosyal Beceri Değerlendirme	408	253.87	67.20	.471	-.708
<i>İlişki başlatma</i>	408	65.06	15.54	.840	-.778
<i>Atılganlık</i>	408	23.89	6.18	.980	-.953
<i>Duygusal Beceriler</i>	408	19.66	6.29	.288	-.802
<i>Saldırganla Başa Çıkma</i>	408	21.71	6.69	.332	-.308
<i>Sorun çözme</i>	408	12.77	4.95	.156	-.673
<i>Plan yapma</i>	408	17.96	6.92	-.209	-.144
<i>Grupla iletişim</i>	408	44.69	11.84	.262	-.905

Yapılan normallik analizi sonuçlarına bakıldığında verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öncelikle normal dağılımın varsayımlarından örneklem hacminin $n > 30$ olması ve basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 arasında olmasından dolayı öğrencilerin ekran bağımlılığı ile sosyal beceri değerlendirme puanı ve alt boyut puanlarına ait verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. Fark Testlerine İlişkin Bulgular

Katılımcılardan alınan verilerin analizi ile elde edilen fark testlerine ait sonuçlar aşağıda paylaşılmıştır. Bu kapsamda araştırmada kullanılan ölçekler ve demografik değişkenlere göre yapılan t testlerine yer verilmiştir. Öncesinde normallik testi yapılmış ve verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bağımsız gruplar t testi yapıldıktan sonra tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testlerine geçilmiştir. Bu testler sonucunda elde edilen bulgulara ait tablolar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Çocuk Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Ekran Bağımlılığı	Kız	201	19,44	7,199	,508	-4,21	406	,000**
	Erkek	207	22,69	8,355	,581			
Sosyal Beceri Değerlendirme	Kız	201	262,24	65,318	4,607	2,49	406	,013*
	Erkek	207	245,75	68,162	4,738			
İlişki Başlatma	Kız	201	66,58	15,391	1,086	1,94	406	,053
	Erkek	207	63,60	15,584	1,083			
Atılganlık	Kız	201	24,58	6,077	,429	2,22	406	,027*
	Erkek	207	23,23	6,226	,433			
Duygusal Beceriler	Kız	201	20,63	5,714	,403	3,06	406	,002*
	Erkek	207	18,74	6,686	,465			
Saldırganlıkla Başa Çıkma	Kız	201	22,46	6,776	,478	2,23	406	,026*
	Erkek	207	20,99	6,547	,455			

Sorun Çözme	Kız	201	13,42	4,440	,313	2,61	406	,009*
	Erkek	207	12,15	5,342	,371			
Plan Yapma	Kız	201	18,57	6,942	,490	1,76	406	,080
	Erkek	207	17,37	6,871	,478			
Grupla İletişim	Kız	201	45,68	11,549	,815	1,66	406	,098
	Erkek	207	43,74	12,066	,839			

*p<.05, **p<.001

Araştırmanın değişkenleri olan Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Çocuk Cinsiyet farklılaşma durumunu görmek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Grup varyanslarının homojenliğine Levene testi ile bakılmış ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p \geq 0.05$). Bağımsız gruplar t testinin sonuçlarına göre ekran bağımlılığı ile sosyal beceri değerlendirme puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($p<.05$) .Ekran bağımlılığında erkeklerin puanlarının kızlara nazaran daha yüksek iken sosyal beceri değerlendirme noktasında ise kız çocuklarının puanları daha yüksek ve anlamlı bir şekilde ayrılmıştır. Sosyal beceri değerlendirme alt puanları incelendiğinde; ilişki başlatma, plan yapma ve grupla iletişim puanlarının çocuk cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak atılganlık, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma ve sorun çözme puanlarına bakıldığında cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık söz konusu olup bu farklılığın kız çocuklar lehine olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Araştırma değişkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının İkamet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Ekran Bağımlılığı	İlçe	133	19,45	8,131	,705	-2,91	406	,004*
	İl	275	21,88	7,776	,469			
Sosyal Beceri Değerlendirme	İlçe	133	260,85	62,129	5,387	1,46	406	,145
	İl	275	250,50	69,382	4,184			
İlişki Başlatma	İlçe	133	66,63	13,991	1,213	1,41	406	,157
	İl	275	64,31	16,209	,977			

Atılganlık	İlçe	133	25,20	4,986	,432	3,00	406	,003*
	İl	275	23,26	6,600	,398			
Duygusal Beceriler	İlçe	133	20,77	5,181	,449	2,47	406	,014*
	İl	275	19,14	6,705	,404			
Saldırganlıkla Başa Çıkma	İlçe	133	22,20	6,163	,534	1,02	406	,310
	İl	275	21,48	6,935	,418			
Sorun Çözme	İlçe	133	13,36	4,807	,417	1,66	406	,098
	İl	275	12,49	5,007	,302			
Plan Yapma	İlçe	133	17,98	6,912	,599	0,29	406	,977
	İl	275	17,96	6,942	,419			
Grupla İletişim	İlçe	133	45,48	11,436	,992	,931	406	,352
	İl	275	44,32	12,032	,726			

*p<.05, **p<.001

Araştırmanın değişkenleri olan Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının İkamet edilen yer açısından farklılaşma durumunu görmek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bağımsız gruplar t testinin sonuçlarına göre ekran bağımlılığı (p=.004) ile atılganlık (p=.003) alt boyutu ve duygusal beceriler (p=.014) alt boyutunun puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. (p<.05). Ekran bağımlılığı açısından bakıldığında ilde yaşayanların ekran bağımlılığı puanı ilçede yaşayanların ekran bağımlılığı puanından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal beceri değerlendirme alt boyutları incelendiğinde ilçe de yaşayanların atılganlık ve duygusal beceriler puanı ilde yaşayanların puanına göre daha yüksektir. Sosyal beceriler, ilişki başlatma, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma, grupla iletişim alt boyutlarının puanlarına bakıldığında ise ikamet edilen yer açısından anlamlı bir farka ulaşılmamıştır. (p>.05)

Tablo 5. Araştırma değişkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Çocuk Okul Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Ekran Bağımlılığı	Devlet okulu	345	21,21	7,950	,428	,697	406	,486
	Özel okul	63	20,44	8,082	1,018			
Sosyal Beceri Değerlendirme	Devlet okulu	345	258,96	63,959	3,443	3,62	406	,000**
	Özel okul	63	226,05	77,584	9,775			
İlişki Başlatma	Devlet okulu	345	66,08	14,795	,797	3,12	406	,002*
	Özel okul	63	59,51	18,277	2,303			
Atılganlık	Devlet okulu	345	24,13	5,978	,322	1,85	406	,065
	Özel okul	63	22,57	7,111	,896			
Duygusal Beceriler	Devlet okulu	345	20,02	5,961	,321	2,64	406	,009*
	Özel okul	63	17,76	7,626	,961			
Saldırganlıkla Başa Çıkma	Devlet okulu	345	22,19	6,568	,354	3,46	406	,001*
	Özel okul	63	19,06	6,811	,858			
Sorun Çözme	Devlet okulu	345	13,23	4,701	,253	4,44	406	,000**
	Özel okul	63	10,29	5,566	,701			
Plan Yapma	Devlet okulu	345	18,44	6,666	,359	3,27	406	,001*
	Özel okul	63	15,37	7,747	,976			
Grupla İletişim	Devlet okulu	345	45,52	11,424	,615	3,33	406	,001*
	Özel okul	63	40,17	13,100	1,650			

*p<.05, **p<.001

Araştırmanın değişkenleri olan Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Okul Türüne göre farklılaşma durumunu görmek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bağımsız gruplar t testinin sonuçlarına göre sosyal beceri ve ilişki başlatma, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim alt boyutları okul türüne göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. (p<.05). Bu farklılığa bakıldığında, farklılığın devlet okulu lehine olduğu görülmektedir. Ekran bağımlılığı ve atılganlık alt boyutu incelendiğinde okul türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. (p>.05)

Tablo 6. Araştırma değişkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının KOVID Geçirme Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Ekran Bağımlılığı	Hayır	181	20,08	7,641	,568	-2,30	406	,022*
	Evet	227	21,89	8,142	,540			
Sosyal Beceri Değerlendirme	Hayır	181	256,91	66,544	4,946	,815	406	,416
	Evet	227	251,45	67,773	4,498			
İlişki Başlatma	Hayır	181	66,74	15,296	1,137	1,95	406	,052
	Evet	227	63,73	15,641	1,038			
Atılganlık	Hayır	181	24,56	6,098	,453	1,98	406	,049*
	Evet	227	23,36	6,211	,412			
Duygusal Beceriler	Hayır	181	19,97	6,482	,482	,869	406	,385
	Evet	227	19,43	6,135	,407			
Saldırganlıkla Başa Çıkma	Hayır	181	21,74	6,733	,500	,080	406	,937
	Evet	227	21,69	6,677	,443			
Sorun Çözme	Hayır	181	12,84	4,831	,359	,228	406	,819
	Evet	227	12,73	5,059	,336			
Plan Yapma	Hayır	181	17,70	6,721	,500	-,695	406	,487
	Evet	227	18,18	7,089	,471			
Grupla İletişim	Hayır	181	44,82	12,367	,919	,193	406	,847
	Evet	227	44,59	11,429	,759			

*p<.05, **p<.001

Araştırmanın değişkenleri olan Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Kendisinin veya Yakınlarının Covid Geçirme Durumuna göre farklılaşma durumunu görmek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bağımsız gruplar t testinin sonuçlarına göre ekran bağımlılığı ve atılganlık alt boyutu Covid geçirme durumuna göre farklılaşmaktadır. (p<.05). Covid geçirenlerin ekran bağımlılığı puanı covid geçirmeyenlerin puanına göre daha yüksektir. Atılganlık alt boyutuna bakıldığında ise covid geçirmeyenlerin atılganlık puanı covid geçirenlerin atılganlık puanından daha yüksek

bulunmuştur. Sosyal beceriler ve ilişki başlatma, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma, grupla iletişim alt boyutlarına bakıldığında ise covid geçirme durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p>.05$)

Tablo 7. Araştırma değişkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Kronik Rahatsızlık Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Ekran Bağımlılığı	Hayır	382	21,14	7,892	,404	,490	406	,624
	Evet	26	20,35	9,117	1,788			
Sosyal Beceri Değerlendirme	Hayır	382	254,12	66,852	3,420	,282	406	,778
	Evet	26	250,27	73,477	14,410			
İlişki Başlatma	Hayır	382	65,08	15,602	,798	,061	406	,951
	Evet	26	64,88	14,927	2,927			
Atılganlık	Hayır	382	23,92	6,087	,311	,399	406	,690
	Evet	26	23,42	7,569	1,484			
Duygusal Beceriler	Hayır	382	19,81	6,190	,317	1,72	406	,085
	Evet	26	17,62	7,441	1,459			
Saldırganlıkla Başa Çıkma	Hayır	382	21,69	6,694	,342	-,288	406	,774
	Evet	26	22,08	6,817	1,337			
Sorun Çözme	Hayır	382	12,71	4,911	,251	-,974	406	,331
	Evet	26	13,69	5,563	1,091			
Plan Yapma	Hayır	382	18,00	6,958	,356	,411	406	,682
	Evet	26	17,42	6,494	1,274			
Grupla İletişim	Hayır	382	44,64	11,833	,605	-,340	406	,734
	Evet	26	45,46	12,147	2,382			

* $p<.05$, ** $p<.001$

Araştırmanın değişkenleri olan Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Kronik Rahatsızlığın Bulunması değişkenine göre farklılaşma durumunu görmek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bağımsız gruplar t testinin

sonuçlarına göre ekran bağımlılığı, sosyal beceriler ve sosyal becerilerin tüm alt boyutları (ilişki başlatma, atılganlık, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma, grupla iletişim) kronik rahatsızlık bulunması durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. ($p>.05$)

Tablo 8. Araştırma değişkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Düzenli İnternet Erişiminin Olması Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Ekran Bağımlılığı	Hayır	44	18,75	7,977	1,203	-2,07	406	,039*
	Evet	364	21,37	7,929	,416			
Sosyal Beceri Değerlendirme	Hayır	44	253,36	70,865	10,683	-,53	406	,957
	Evet	364	253,94	66,849	3,504			
İlişki Başlatma	Hayır	44	64,39	14,674	2,212	-,307	406	,759
	Evet	364	65,15	15,661	,821			
Atılganlık	Hayır	44	23,98	5,651	,852	,097	406	,923
	Evet	364	23,88	6,251	,328			
Duygusal Beceriler	Hayır	44	19,50	5,817	,877	-,189	406	,850
	Evet	364	19,69	6,351	,333			
Saldırganlıkla Başa Çıkma	Hayır	44	23,80	6,880	1,037	2,19	406	,029*
	Evet	364	21,46	6,636	,348			
Sorun Çözme	Hayır	44	13,30	4,921	,742	,735	406	,463
	Evet	364	12,71	4,961	,260			
Plan Yapma	Hayır	44	18,23	7,389	1,114	,268	406	,789
	Evet	364	17,93	6,875	,360			
Grupla İletişim	Hayır	44	43,59	12,049	1,816	-,655	406	,513
	Evet	364	44,83	11,824	,620			

* $p<.05$, ** $p<.001$

Araştırmanın değişkenleri olan Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Düzenli İnternet Erişiminin Olması değişkenine göre farklılaşma durumunu görmek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bağımsız gruplar t testinin

sonuçlarına göre ekran bağımlılığı ve saldırganlıkla başa çıkma alt boyutu düzenli internet erişiminin olması durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. ($p<.05$). Ekran bağımlılığı açısından incelendiğinde düzenli internet erişiminin olması durumunda ekran bağımlılığı puanı düzenli internet erişiminin olmaması durumundaki puana göre daha yüksektir. Yani daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse düzenli internet erişiminin olması durumunda ekran bağımlılığı daha sık görülmektedir. Saldırganlıkla başa çıkma alt boyutu açısından incelendiğinde, düzenli internet erişiminin olmaması durumunda saldırganlıkla başa çıkma puanı düzenli internet erişimi olması durumundaki puana göre daha yüksektir. Diğer puanlar incelendiğinde, sosyal beceri, ilişki başlatma, atılganlık, duygusal beceriler, sorun çözme, plan yapma, grupla iletişim alt boyutları düzenli internet erişiminin olup olmaması durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. ($p>.05$)

Tablo 9. Araştırma değişkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri							
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>Sd</i>	<i>F</i>	Fark
Ekran Bağımlılığı (Yaş)	4-5 Yaş	98	20,74	7,855	3	1.02	
	6-7 Yaş	88	20,39	8,245	404		
	8-9 Yaş	98	20,77	7,688	407		
	10-11 Yaş	124	22,11	8,063			
	Toplam	408	21,09	7,966			
Sosyal Beceri (Yaş)	4-5 Yaş	98	230,92	64,654	3	5.27*3>1	
	6-7 Yaş	88	258,91	67,647	404		4>1
	8-9 Yaş	98	263,91	63,587	407		2>1
	10-11 Yaş	124	260,52	68,260			
	Toplam	408	253,88	67,203			
İlişki Başlatma (Yaş)	4-5 Yaş	98	60,91	14,389	3	3.46*	3>1
	6-7 Yaş	88	67,00	15,687	404		4>1
	8-9 Yaş	98	67,16	14,456	407		2>1
	10-11 Yaş	124	65,32	16,648			
	Toplam	408	65,07	15,542			
Atılganlık	4-5 Yaş	98	23,05	5,863	3	3.53	

(Yaş)	6-7 Yaş	88	25,07	6,233	404		
	8-9 Yaş	98	24,53	5,785	407		
	10-11 Yaş	124	23,22	6,570			
	Toplam	408	23,89	6,183			
Duygusal	4-5 Yaş	98	18,41	5,908	3	2.73*3>1	
Beceriler	6-7 Yaş	88	20,69	5,927	404	2>1	
(Yaş)	8-9 Yaş	98	20,44	6,550	407		
	10-11 Yaş	124	19,33	6,487			
	Toplam	408	19,67	6,290			
	Saldırgan	4-5 Yaş	98	19,90	6,184	3	
Başa	6-7 Yaş	88	20,75	6,654	404	6.16* 3>1	
Çıkma	8-9 Yaş	98	22,19	6,171	407	4>1	
(Yaş)	10-11 Yaş	124	23,44	7,090			
	Toplam	408	21,71	6,694			
	Sorun Çözme	4-5 Yaş	98	10,80	4,943	3	3>1
	(Yaş)	6-7 Yaş	88	13,20	4,817	404	7.51* 4>1
8-9 Yaş		98	13,17	4,662	407	2>1	
10-11 Yaş		124	13,73	4,908			
Toplam		408	12,78	4,954			
Plan Yapma	4-5 Yaş	98	15,28	6,944	3	7.66*3>1	
(Yaş)	6-7 Yaş	88	17,84	7,161	404	4>1	
	8-9 Yaş	98	19,33	6,292	407	2>1	
	10-11 Yaş	124	19,10	6,675			
	Toplam	408	17,96	6,924			
Grupla	4-5 Yaş	98	40,36	11,662	3		
İletişim	6-7 Yaş	88	44,92	12,047	404	6.40* 3>1	
	8-9 Yaş	98	46,52	11,998	407	4>1	
	10-11 Yaş	124	46,52	10,925		2>1	
	Toplam	408	44,70	11,840			

*p<.01

Bu araştırmanın merak edilen diğer bir noktası ise, araştırma değişkenlerinden ekran bağımlılığı ve sosyal beceri değerlendirme değişkenleri ile alt boyutlarının yaş değişkenine

göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Bu kapsamda araştırma değişkenleri için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre ekran bağımlılığı ve sosyal beceri değerlendirme alt boyutlarından atılganlık değişkenleri için herhangi bir anlamlı fark elde edilmemiştir. Bunun dışındaki diğer tüm değişkenler için anlamlı farka ulaşılmıştır.

Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Post-Hoc LSD testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, sosyal beceri ve anlamlı tüm alt boyutları için 4-5 yaş grubundaki çocukların daha düşük puan aldıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle 4-5 yaş düzeyi çocukların sosyal beceri düzeyleri diğer yaş gruplarına göre daha düşüktür. Diğer yaş grupları arasında ise sosyal beceri açısından bir farklılık söz konusu değildir.

Tablo 10. Araştırma değişkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri							
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>Sd</i>	<i>F</i>	Fark
Ekran Bağımlılığı (Ebeveyn Eğitim)	İlkokul	45	22,53	7,695	3	1.02	
	Ortaokul	43	19,65	8,429	404		
	Lise	133	21,29	8,238	407		
	Üniversite	187	20,93	7,720			
	Toplam	408	21,09	7,966			
Sosyal Beceri (Ebeveyn Eğitim)	İlkokul	45	240,18	72,837	3	1.34	
	Ortaokul	43	260,77	72,761	404		
	Lise	133	249,20	74,750	407		
	Üniversite	187	258,91	58,042			
	Toplam	408	253,88	67,203			
İlişki Başlatma (Ebeveyn Eğitim)	İlkokul	45	62,84	17,656	3	.860	
	Ortaokul	43	66,00	14,792	404		
	Lise	133	64,01	16,688	407		
	Üniversite	187	66,14	14,298			
	Toplam	408	65,07	15,542			
Atılganlık (Ebeveyn)	İlkokul	45	22,02	6,465	3	1.57	
	Ortaokul	43	24,00	7,125	404		

Eğitim)	Lise	133	24,05	6,315	407	
	Üniversite	187	24,20	5,747		
	Toplam	408	23,89	6,183		
Duygusal	İlkokul	45	17,13	6,141	3	3.17* 3>1
Beceriler	Ortaokul	43	19,79	6,951	404	4>1
(Ebeveyn Eğitim)	Lise	133	19,57	6,807	407	2>1
	Üniversite	187	20,32	5,644		
	Toplam	408	19,67	6,290		
Saldırgan	İlkokul	45	21,51	6,178	3	
Başa	Ortaokul	43	24,95	7,591	404	4.04* 2>1
Çıkma	Lise	133	21,63	7,401	407	2>3
(Ebeveyn Eğitim)	Üniversite	187	21,07	5,854		2>4
	Toplam	408	21,71	6,694		
Sorun Çözme	İlkokul	45	12,29	5,341	3	
(Ebeveyn Eğitim)	Ortaokul	43	14,42	4,589	404	2.39
	Lise	133	12,37	5,508	407	
	Üniversite	187	12,81	4,456		
	Toplam	408	12,78	4,954		
Plan Yapma	İlkokul	45	17,07	7,005	3	
(Ebeveyn Eğitim)	Ortaokul	43	19,44	8,087	404	.970
	Lise	133	17,71	7,354	407	
	Üniversite	187	18,02	6,276		
	Toplam	408	17,96	6,924		
Grupla	İlkokul	45	42,67	13,413	3	
İletişim (Ebeveyn Eğitim)	Ortaokul	43	44,74	12,821	404	.953
	Lise	133	44,06	13,470	407	
	Üniversite	187	45,63	9,806		
	Toplam	408	44,70	11,840		

*p<.01

Ekran bağımlılığı ve sosyal becerilerin ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşım farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, yalnızca sosyal beceriler alt boyutu olan duygusal beceriler ve saldırganlıkla başa çıkma alt boyutları ebeveyn eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. ($p < .01$). Duygusal beceriler açısından bakıldığında en yüksek puan ebeveyn eğitim durumu üniversite olan gruba aittir. Yani ebeveyni üniversite mezunu olan çocukların duygusal beceriler daha yüksektir. Saldırganlıkla başa çıkma alt boyutuna bakıldığında ise en yüksek puan ebeveyn eğitim durumu ortaokul olan gruba aittir. Yani ebeveyni ortaokul mezunu olan çocukların saldırganlıkla başa çıkma becerisi daha yüksektir. Ekran bağımlılığı, sosyal beceri ve sosyal becerinin ilişki başlatma, atılganlık, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim alt boyutları ise ebeveyn eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. ($p > .01$)

Tablo 11. Araştırma değişkenlerinden Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri							
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>Sd</i>	<i>F</i>	Fark
Ekran Bağımlılığı (Kardeş Sayısı)	Tek çocuk	65	20,95	8,388	3	1.63	
	İki kardeş	209	21,73	8,052	405		
	Üç kardeş	134	20,15	7,574	407		
	Toplam	408	21,09	7,966			
Sosyal Beceri (Kardeş Sayısı)	Tek çocuk	65	244,28	72,932	3	1.43	
	İki kardeş	209	252,42	68,064	405		
	Üç kardeş	134	260,81	62,601	407		
	Toplam	408	253,88	67,203			
İlişki Başlatma (Kardeş Sayısı)	Tek çocuk	65	63,17	17,275	3	1.01	
	İki kardeş	209	64,80	15,741	405		
	Üç kardeş	134	66,40	14,298	407		
	Toplam	408	65,07	15,542			
Atılganlık	Tek çocuk	65	23,17	7,320	3	.529	

(Kardeş Sayısı)	İki kardeş	209	24,01	6,272	405	
	Üç kardeş	134	24,05	5,418	407	
	Toplam	408	23,89	6,183		
Duygusal Beceriler (Kardeş Sayısı)	Tek çocuk	65	19,60	7,325	3	.021
	İki kardeş	209	19,63	6,287	405	
	Üç kardeş	134	19,77	5,780	407	
	Toplam	408	19,67	6,290		
Saldırgan Başa Çıkma (Kardeş Sayısı)	Tek çocuk	65	21,17	7,407	3	
	İki kardeş	209	21,08	6,703	405	3.54*
	Üç kardeş	134	22,96	6,172	407	3>2
	Toplam	408	21,71	6,694		
Sorun Çözme (Kardeş Sayısı)	Tek çocuk	65	11,91	5,213	3	
	İki kardeş	209	12,80	4,934	405	1.41
	Üç kardeş	134	13,16	4,839	407	
	Toplam	408	12,78	4,954		
Plan Yapma (Kardeş Sayısı)	Tek çocuk	65	17,40	7,256	3	
	İki kardeş	209	17,64	7,348	405	1.28
	Üç kardeş	134	18,74	6,000	407	
	Toplam	408	17,96	6,924		
Grupla İletişim (Kardeş Sayısı)	Tek çocuk	65	42,85	12,356	3	
	İki kardeş	209	44,43	12,410	405	1.67
	Üç kardeş	134	46,01	10,542	407	
	Toplam	65	20,95	8,388		

*p<.01

Ekran bağımlılığı ve sosyal becerilerin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşım farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, yalnızca saldırganlıkla başa çıkma alt boyutu kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir. ($p<.01$) Bu anlamlı fark kardeş sayısı 3 ve fazlası olan çocukların saldırganlıkla başa çıkma düzeyinin en yüksek olduğu şeklindedir. Ekran bağımlılığı, sosyal beceri, ilişki başlatma, atılganlık, duygusal beceriler, sorun çözme, plan yapma, grupla iletişim alt boyutları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. ($p>.01$)

4.3. Betimsel İstatistik ve Modellere İlişkin Bulgular

Burada çalışma içerisinde test edilmek istenilen modele ilişkin betimsel analiz değerlerine yer verilmiştir. Aşağıda araştırma kapsamında kullanılan değişkenler arasındaki ilişkilere bakılmış ve analiz sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 12. Değişkenler Arası Korelasyon Tablosu

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
Ekran Bağımlılığı	1	-,445*	-,347*	-,348*	-,375*	-,309*	-,348*	-,379*
Sosyal Beceri		1	,825*	,847*	,770*	,783*	,796*	,895*
Atılganlık			1	,760*	,517*	,632*	,610*	,654*
Duyguları Yönetme				1	,633*	,672*	,631*	,702*
Saldırganlık a başa çıkma					1	,637*	,652*	,671*
Sorun Çözme						1	,684*	,680*
Plan Yapma							1	,692*
Grupla İletişim								1

* $p<.001$

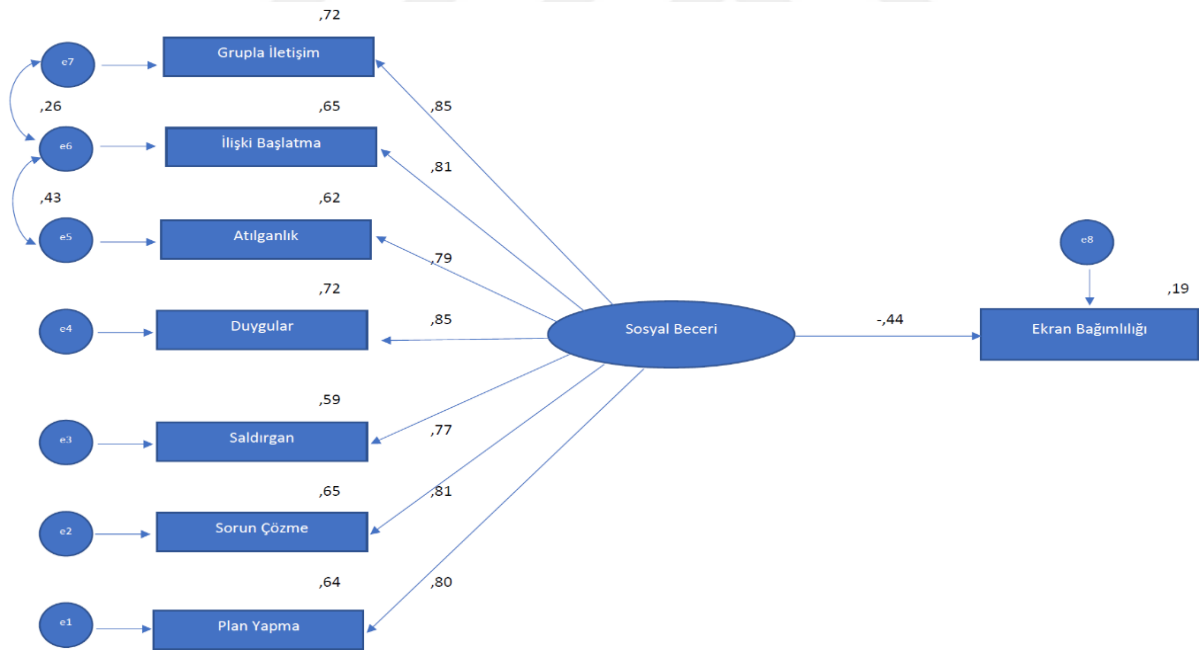
Yukarıdaki tabloda araştırma değişkenlerinin birbirleriyle olan ilişkileri görülmektedir. Araştırmanın asıl hipotezini oluşturan, çocukların ekran bağımlılıklarıyla ile sosyal beceri değerlendirme düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı negatif yönlü bir ilişkinin

olduğu anlaşılmaktadır ($r=-.445$; $p<.001$). Aynı şekilde ekran bağımlılığı ile tüm alt boyutlar arasında da anlamlı ve negatif bir ilişki söz konusudur. Bu sonuçlara göre sosyal beceri düzeyleri arttıkça ekran bağımlılığının azaldığı görülmektedir. Ya da ekran bağımlılığı arttıkça sosyal beceri düzeylerinin de azaldığı sonucuna ulaşılabilir. Elde edilen bu ilişki için yapısal modelin test edilmesinin mümkün olup olmadığına bakılmış ve bir modelin oluşabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu modele ilişkin sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

4.3.1. Yapısal Modele İlişkin Bulgular

Bu araştırmada ekran bağımlılığı ve sosyal arasındaki ilişki incelenmektedir. Bu doğrultuda aşağıdaki model test edilmiştir:

1. Model: Çocukların sosyal beceri değerlendirme düzeyi ekran bağımlılığını yordayabilmekte midir?

Şekil 1. Öğrencilerin Sosyal Beceri Değerlendirme Düzeyinin Ekran Bağımlılığını Yordamaya İlişkin Yapısal Model

Şekil 1'de yapısal eşitlik modeli sunulmaktadır. Yapısal eşitlik modeli sonucu incelendiğinde, öğrencilerin sosyal beceri değerlendirmeleri ile ekran bağımlılığı puanları

arasında anlamlı ve negatif bir ilişki söz konusudur ($r=-.44$; $p<.001$). Bu ilişkiyi daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arttıkça ekran bağımlılığı oranı da azalmaktadır. Ya da istatistiksel olarak sosyal beceri ekran bağımlılığını %19 oranında azaltmaktadır. Modele ilişkin iyilik uyum değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 13. Modele İlişkin İyilik Uyum Değerleri

İndeksler	Model Değerleri	Kabul Edilebilir Sınırlar
χ^2/sd	2.106	≤ 5 Kabul edilebilir uyum, ≤ 3 mükemmel uyum < 0
RMSEA	.077	$\leq .10$ zayıf uyum, $\leq .08$ iyi uyum, $\leq .05$ mükemmel uyum
GFI	.956	.85-.89 arası kabul edilebilir uyum, $\geq .90$ iyi uyum
AGFI	.905	.85-.89 arası kabul edilebilir uyum, $\geq .90$ iyi uyum
CFI	.977	$\geq .90$ kabul edilebilir uyum, $\geq .95$ iyi uyum, $\geq .97$ mükemmel uyum
IFI	.977	$\geq .90$ kabul edilebilir uyum, $\geq .95$ iyi uyum, $\geq .97$ mükemmel uyum
TLI(NNFI)	.962	$\geq .90$ kabul edilebilir uyum, $\geq .95$ iyi uyum

Araştırma kapsamında test edilen modellere ilişkin uyum değerlerinin istenen düzeylerde olup olmadığına bakmak için, uyum değerlerinin literatürde kabul edilen değerler arasında olup olmadığına bakılmaktadır. Bu araştırma için yapılan analizlerde elde edilen uyum iyilik değerlerine bakıldığında değerlerin mükemmel değerler olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları sonucunda elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak literatür doğrultusunda yapılan tartışmalara, varılan sonuçlara ve geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

5.1. Tartışma

Bu çalışmada çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ile sosyal becerileri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Çocukların ekran bağımlılıklarının ve sosyal becerilerinin yaş, cinsiyet, Covid-19 geçirme durumu gibi değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemek amaçlanmıştır.

Yapılan bu çalışmada erkek çocukların ekran bağımlılık düzeylerinin, kız çocukların ekran bağımlılık düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bu bulgu literatürdeki bulguların çoğuyla örtüşmektedir (Furuncu, 2019; Durak vd., 2011; Atak, 2020). Ülkemizde veya yurtdışında yapılan çalışmalara bakıldığında erkeklerde ekran bağımlılığının daha fazla olduğu görülmektedir (İkiz vd., 2015 ; Tunçsiper ve İnan, 2021). Bu fark kız ve erkek çocukların ev içerisinde ekran kullanımına ulaşılabilirliklerinin farklı olması, katılımcıların sosyokültürel seviyelerinin farklı olması ve toplumun kız ve erkek çocukların davranış ve tutumlarına farklı anlam yüklemesi ile açıklanabilir. Kız çocuklarının kültürümüzde ev işlerine katılımlarının fazla olması bunun yanı sıra sözel etkileşim şeklinde arkadaş grupları ile birlikteliklerinin erkek çocuklara daha fazla olması ve bu nedenlerle ekrana ayrılan sürenin daha az olması da bu sonucu açıklayabilir. Ayrıca dijital oyun bağımlılığının da ekran bağımlılığı kapsamında incelendiği düşünülürse, ekran bağımlılığı konusunda erkek cinsiyetin kız cinsiyetten anlamlı düzeyde yüksek olması dijital oyun bağımlılığının erkeklerde daha sık görülmesi ile ilişkili olabilir (Karabulut, 2019). Bu farklılığın sebebi dijital oyun sırasında erkeklerin beyindeki memnuniyet bölgesinin kızlardaki memnuniyet bölgesinden daha aktif olması ve çevrimiçi oyunların daha çok erkeklere hitap edecek şekilde hazırlanıyor olması olabilir (Horzum, 2011). Derin (2013)'in çalışmasında erkeklerin internet bağımlılık düzeylerinin kızların bağımlılık düzeylerine göre daha fazla olduğu bildirilmiştir Kılınç ve Gündüz'ün (2017) çalışmasında, erkek öğrencilerin ekran bağımlılık düzeyi kızların ekran bağımlılık düzeyinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bu veriler çalışmamızı destekler niteliktedir. Bizim bulgularımızdan farklı

olarak alanyazında yapılan bazı çalışmalar da ekran bağımlılığı cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını bildiren çalışmalar da vardır (Ceyhan, 2011; Demirtaş Madran ve Ferligül Çakılcı, 2014; Çalışgan, 2013; Odacı ve Çelik, 2013). Çalışma sonuçlarımızın aksine nadir de olsa bazı çalışmalarda kızların internet bağımlılık düzeyleri erkeklerin bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Doğan vd., 2008; Gürültü, 2016; Morahan Martin, 1998). Bunun sebebi örneklem farklılığı, yaşanan çevrelerin farklı olması, sosyo ekonomik durum farklılıkları olabilir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu, kız çocukların sosyal beceri düzeylerinin, erkek çocukların sosyal beceri düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğudur. Bu sonuç, toplumumuzda kız çocuklarına daha fazla görev ve sorumluluk verilmesi ve bu durumun kız çocuklarının daha fazla sosyal beceri geliştirmesine yol açması ile ilişkili olabilir. Şahan ve Çapan (2017) tarafından bildirilen bir çalışmada, kızların sosyal beceri düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğu bildirilmiştir. Toplu'nun (2022) çalışması da bu verileri destekler niteliktedir. Tolplu, okul öncesi eğitimi alan kız çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin erkeklere göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Bir başka çalışmada, kız öğrencilerin sosyal beceri puanlarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Atak, 2020). Bu sonuçlar çalışmamızın verilerini destekler nitelikte ve literatür ile doğru orantılıdır.

Çalışmamızda kız çocukların sorun çözme beceri düzeyleri erkeklerin sorun çözme beceri düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Kültürümüzde anneler sorun çözen ve uzlaştırandır. Çalışmamıza dahil olan kız çocuklarının annelerinin uzlaşmacı olma özelliklerini taklit ederek öğrendiği bu nedenle de sorun çözme becerilerinin daha yüksek olduğu düşünülebilir. Literatüre bakıldığında bu sonuçlarla örtüşen çalışmalar bulunmaktadır. Akdoğan (2018) yapmış olduğu çalışmada kız çocukların sosyal problem çözme beceri puan ortalamaları, erkek çocukların sosyal problem çözme beceri puan ortalamalarından daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Çalışmamızın sonuçları, yaşanan yer açısından değerlendirildiğinde, ilde veya ilçede yaşayan çocukların sosyal beceri; ilişki başlatma, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim becerilerinin anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür. Bunun nedeni, çalışmaya katılan çocukların yaşadıkları ilçelerin genelde merkez ilçeler olması dolayısıyla illerdeki şartlardan çok da farklı olmamasından kaynaklanıyor olabilir.

Çalışmada ulaşılan diğer bir sonuç da ilçe de yaşayan çocukların atılganlık düzeylerinin ilde yaşayan çocukların atılganlık düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğudur. Bu durumun ilçede yaşayan çocukların ev dışında geçirdikleri sürenin daha fazla olması ve şehirde yaşayan anne babaların, ev dışını daha güvensiz bulmalarından dolayı olabileceği düşünülmüştür.

Bu çalışmanın bulgularına göre ekran bağımlılık düzeyi kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bunun nedeni, çalışmanın örnekleme bakıldığında ve günümüz teknoloji dünyasında neredeyse her hanede birden fazla teknolojik cihazın bulunması olabilir. Çocukların teknolojik cihaza erişim konusunda büyük zorluklar yaşamadıkları düşünülmektedir. Dolayısıyla kardeş sayısı çocuğun internete erişimini kısıtlamamakta ve anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Duch ve arkadaşları (2013), tarafından yapılan çalışmada çocuğun kardeş sayısı ile çocukların ekran süreleri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Bu çalışma bulgumuz ile paralellik göstermektedir. Çalışmamızla örtüşmeyen bir çalışma olan Sayılı (2019)'nın çalışmasında, çocukların ekran bağımlılığının kardeş sayısı ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada, evdeki çocuk sayısı üçten az olanların ekran bağımlılıkları anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmayla paralel olan diğer bir araştırmada, Hong Kong'da okul öncesi 3-6 yaş arası çocuklarla yapılan bir çalışmadır. Bu çalışmanın bulgularına göre tek çocuk olan çocukların ekran kullanım süreleri anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Wu vd.,2014).

Bulgularımıza göre, çocukların saldırganlıkla başa çıkma düzeyleri çocukların kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Kardeş sayısı 3 ve fazlası olan çocukların saldırganlıkla başa çıkma düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni olarak, kardeş sayısı arttıkça kardeş kavgalarının da artıyor olması olabilir. Kardeşler arası tartışmanın artması çocukların saldırganca davranışlarla başa çıkma becerisini geliştirmiş olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın bulgularında, çocukların sosyal beceri, ilişki başlatma, atılganlık, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim beceri düzeyleri ebeveyn eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu sonuç çalışılan örneklem grubunun özelliklerinden dolayı olabilir. Karakuş (2006) yaptığı çalışma sonucunda anneleri üniversite ve lise mezunu olan çocukların annesi ilkökul mezunu olan çocuklara kıyasla sosyal becerileri daha çok gelişmiştir. Eğitim durumunun yükselmesi ile ebeveynlerin çocukların sosyal yönünün gelişmesiyle daha çok ilgilendikleri düşünülmektedir. Türkoğlu (2013) 'nun yaptığı çalışmada

da anne eğitim düzeyi sosyal beceriler üzerinde etkili iken baba eğitim durumu etkili olmadığı bulunmuştur.

Yapılan bu çalışmanın diğer bir bulgusuna göre, çocukların ekran bağımlılık düzeyleri anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Annelerin eğitim durumunun değişmesiyle çocukların ekrana maruz kalma sebepleri değişebilir fakat, tüm annelerin bu kullanımın önüne geçmekte yetersiz kalmasının bu duruma sebep olabileceği gibi katılımcıların sosyokültürel özellikleri de bu durum ile ilişkilendirilebilir. Akça (2018)'nın yapmış olduğu çalışmanın sonuçları da bulgularımızı desteklemektedir. Anne ve baba eğitim durumunun çocuğun ekran bağımlılığına eğilimi üzerinde etkisinin bulunmadığı yönündedir. Ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile çocukların ekran bağımlılıkları arasında bir ilişki olmadığı düşünülmektedir. Çalışmamızın aksine ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların ekran süresinin dolayısıyla ekran bağımlılıklarının azaldığı görülmektedir (Çelik vd., 2021; Trinh vd.,2020). Bu bulguyla örtüşen diğer bir çalışma da ise üniversite mezunu annelerin bebeklerinin televizyon izleme oranı %14 iken lise mezunu annelerin bebeklerinin televizyon izleme oranı %29'dur (Certain ve Kahn, 2002).

Mevcut araştırmada çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve atılganlık düzeyleri çocukların yaşı açısından anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun nedeni, çalışmaya katılan çocukların yaş aralıklarının birbirine yakın olması olabilir. Literatür incelendiğinde birçok çalışmada ekran bağımlılığı ile yaş arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Ceyhan 2016; Greenfield 1999; Köksal 2015; Sonkur 2014; Şahin 2011; Şaşmaz vd., 2013; Turan, 2015).

Çalışmanın bir diğer bulgusu, çocukların sosyal beceri düzeyleri ile çocukların yaşı anlamlı olarak farklılaştığıdır. 4-5 yaş grubundaki çocukların beceri düzeyleri anlamlı derecede en düşük olarak bulunmuştur. Bunun sebebi çocukların becerilerinin deneyimlerle artması ve yaş aldıkça deneyim kazanmaları olabilir. Toplu (2022)'nin yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal beceri düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu çalışmamızı destekler nitelikte değildir.

Bu çalışmanın asıl sorusuna cevap veren bulgusu, çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı negatif yönlü bir ilişki olduğunun gösterilmiş olmasıdır. Yani sosyal beceri düzeyleri arttıkça ekran bağımlılığının azaldığı görülmektedir. Ya da ekran bağımlılığı arttıkça sosyal beceri düzeylerinin azaldığı sonucuna

ulaşmaktadır. Bu durumun nedeni olarak, ekran bağımlılığı sonucunda bireyin akranları ile ilişkilerinde azalma, sosyal ortamlarda daha az vakit geçirme nedeniyle çocukların sosyal becerilerinin yeterince gelişmediği düşünülmüştür. Ya da birey farklı nedenlerden dolayı sosyal becerilerinin gelişmemesi sonucunda kendisini daha rahat ifade edebildiği, kimliğini gizleyebildiği, boş vaktini doldurabileceği ekran ile aşırı vakit geçirmektedir. Sosyal beceri eksikliği yaşayan çocuklar bu yetersizlikle baş edebilmek için sanal ortamlarda sosyalleşmeyi tercih ediyor olabilir. Bu durumun da ekran bağımlılığına sebep olduğu düşünülmektedir. Atak (2020) yapmış olduğu çalışmada çalışmamızla örtüşen sonuçlara ulaşmıştır. Dijital oyun bağımlılığı ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bu konuyla ilişki farklı çalışmalara bakıldığında bilgisayar bağımlılığı ile sosyal beceriler arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yani bilgisayar bağımlılık düzeyi arttıkça sosyal beceriler de artmaktadır veya tam tersi olarak ikisi aynı anda azalmaktadır (Bayraktar 2001; Baykan 2014; Bozkur 2013; Derin 2013)

Bu çalışma pandemi döneminde yapılmış bir çalışma olması sebebiyle çocukların ekran bağımlılık düzeylerinin ve sosyal becerilerinin değişen yaşam koşulları sebebiyle değişiklik gösterdiği düşünülmektedir. Yektaş (2020) ve Erol (2020) 'nin çalışmalarında ifade edildiği gibi pandeminin ortaya çıkmasıyla birlikte çocuklar daha önce çıkabildikleri gibi serbestçe ev dışına çıkamamakta, ebeveynleri tarafından sürekli kontrol altında tutulmaktadır. Pandeminin getirmiş olduğu bu kısıtlılıklar ile beraber çocuklarda aşırı ekran kullanımı görülmektedir. (Öztürk vd., 2018). Son bir yılda çocuklar eğitim, eğlence, sosyalleşme gibi çoğu ihtiyaçlarını dijital araçlar aracılığıyla gidermektedir. (Erol, 2020; Yektaş, 2020). Başaran ve Aksoy'un (2020) pandemi ile ilgili çalışmasında evden çıkamamanın sonucu olarak çocukların teknoloji bağımlılığı geliştirebilecekleri düşünülmektedir.

Çalışmamızda çocukların ekran bağımlılıkları, Covid-19 geçirme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kendisi veya birinci dereceden bir yakının Covid-19 geçiren çocukların ekran bağımlılıkları, Covid-19 geçirmeyenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Bunun sebeplerinden biri evde karantinaya alınmış olmak olabilir. Pandeminin ilan edilmesinden sonra çocukların sosyalleşme biçimleri değişmiş ve ev dışında geçirdikleri süre kısıtlanmıştır. Okulların da tatil edilmesiyle birlikte çocuklar sıkıldıkları ve boş buldukları zamanı ekran karşısında geçirme eğiliminde oldukları düşünülmektedir. Evde geçirilen sürenin artmasıyla paralel olarak günlük ekran süresinin de arttığı da açıktır. Ekran süresinin artması ve aşırı kullanım sonucu çocuklar ekran bağımlılığı geliştirmiş olabilir.

Ayrıca pandemi sürecinde Covid-19 geçiren çocukların ebeveynlerinin çocuklarının davranışlarını denetleme noktasında esneklik gösterdiği de düşünülmektedir. Ebeveynler pandemi döneminde çocukların sıkılmalarını engellemek için dijital cihaz kullanımına daha çok izin verme eğiliminde olmuşlardır (Erol,2020). Bektaş (2021) çalışmasında, pandemi sürecinde çocukların sosyalleşme biçimlerindeki değişimleri ele almıştır. Çocukların bu süreçte daha içe kapanık, daha bireysel olmaya odaklı, daha pasif oldukları düşünülmektedir. Ayrıca birçok sosyal becerinin gelişmesi noktasında yetersiz kalacakları ve bu durumun sonucunda ekran bağımlılığı açısından riskli grupta oldukları düşünülmektedir.

Bu çalışmada kendisi veya bir yakını Covid-19 geçirmeyen çocukların atılganlık düzeyi Covid-19 geçirenlerin atılganlık düzeyinden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Pandemi sürecinde bazı aileler fazla korumacı iken bazıları kayıtsız davranmıştır. Bu çalışmada covid geçiren çocukların aileleri korumacı olan ailelerden oluşuyor olabilir. Covid 19 geçiren aileler hastalığın sebep olduğu kaygı ve korkudan dolayı çocukların dış mekanlarda oyun oynamalarını, akranları ve sosyal çevreleriyle görüşmelerini kısıtlamış olabilir. Bu durumun bir sonucu olarak Covid-19 geçiren çocukların atılganlık düzeylerinin daha düşük bulunduğu düşünülmektedir.

5.2. Sonuç

Çalışmamızın bulgularına göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Erkek çocukların ekran bağımlılığı düzeylerinin, kız çocukların ekran bağımlılığı düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.
- Kız çocukların sosyal beceri düzeylerinin, erkek çocukların sosyal beceri düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.
- Çocukların ilişki başlatma, plan yapma ve grupta iletişim becerileri çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Kız çocukların atılganlık, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma ve sorun çözme beceri düzeyleri erkek çocukların atılganlık, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma ve sorun çözme beceri düzeylerinden anlamlı derece yüksek bulunmuştur.
- İlde yaşayan çocukların ekran bağımlılık düzeylerinin ilçede yaşayan çocukların ekran bağımlılık düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

- İlçe de yaşayan çocukların atılganlık ve duygusal beceri düzeyleri ilde yaşayan çocukların atılganlık ve duygusal beceri düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.
- İlde veya ilçede yaşayan çocukların sosyal becerileri, ilişki başlatma, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim becerileri anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Devlet okulunda öğrenim gören çocukların sosyal beceri ve ilişki başlatma becerileri, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim beceri düzeyleri özel okulda öğrenim gören çocukların beceri düzeylerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Çocukların ekran bağımlılıkları ve atılganlık becerileri okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Çocukların ekran bağımlılık düzeyleri Covid-19 geçirme durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Kendisi veya birinci dereceden bir yakının Covid-19 geçiren çocukların ekran bağımlılık düzeyi Covid-19 geçirmeyenlerin ekran bağımlılık düzeyinden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.
- Kendisi veya bir yakını Covid-19 geçirmeyen çocukların atılganlık düzeyi Covid-19 geçirenlerin atılganlık düzeyinden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.
- Çocukların sosyal beceriler ve ilişki başlatma becerileri, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim beceri düzeyleri Covid-19 geçirme durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve sosyal becerileri kronik rahatsızlık bulunması durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Çocukların ekran bağımlılığı düzeyleri evde düzenli internet erişiminin bulunması durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Evinde düzenli internet erişimi bulunan çocukların ekran bağımlılık düzeyleri evinde düzenli internet erişimi olmayan çocukların ekran bağımlılık düzeylerinden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- Evinde düzenli internet erişimi olmayan çocukların saldırganlıkla başa çıkma düzeyleri düzenli internet erişimi olan çocukların saldırganlıkla başa çıkma düzeylerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Çocukların sosyal beceri, ilişki başlatma, atılganlık, duygusal beceriler, sorun çözme, plan yapma, grupla iletişim beceri düzeyleri düzenli internet erişiminin olup olmaması durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

- Çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ve atılganlık düzeyleri çocukların yaşı açısından anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Çocukların ilişki başlatma becerileri, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim beceri düzeyleri çocukların yaşı açısından anlamlı olarak farklılaşmaktadır. 4-5 yaş grubundaki çocukların beceri düzeyleri anlamlı derecede en düşük olarak bulunmuştur.
- Çocukların duygusal beceri ve saldırganlıkla başa çıkma düzeyleri anne eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır. Anne eğitim durumu üniversite olan çocukların duygusal beceri düzeyleri diğer eğitim düzeylerine göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Çocukların saldırganlıkla başa çıkma düzeyi en yüksek düzeyde olan çocukların anne eğitim durumu ortaokul olan çocuklar olduğu bulunmuştur.
- Ekran bağımlılığı, sosyal beceri, ilişki başlatma, atılganlık, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim beceri düzeyleri anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
- Çocukların saldırganlıkla başa çıkma düzeyleri çocukların kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Kardeş sayısı 3 ve fazlası olan çocukların saldırganlıkla başa çıkma düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.
- Ekran bağımlılığı, sosyal beceri, ilişki başlatma, atılganlık, duygusal beceriler, sorun çözme, plan yapma, grupla iletişim becerileri kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
- Çocukların ekran bağımlıkları ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı negatif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Sosyal beceri düzeyleri arttıkça ekran bağımlılığının azaldığı görülmektedir. Ya da ekran bağımlılığı arttıkça sosyal beceri düzeylerinin de azaldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

5.3. Öneriler

- Bu araştırma 4-11 yaş arası çocuklar ile sınırlıdır. Bu nedenle yapılacak olan araştırmaların daha geniş örneklemeler ile yapılması önerilmektedir.
- Yalnızca nicel yöntem değil aynı zaman da nitel yöntemlerin de kullanılarak daha ayrıntılı araştırmaların yapılması önerilmektedir.
- Pandemi ile birlikte artan ekran kullanımına sınır konulması, ekran kullanımına spor, sanat gibi alternatif etkinliklerin organize edilmesi önerilmektedir.
- Çocukların akranlarıyla yüz yüze görüşebilecekleri ve sosyalleşebilecekleri alanlar açılması önerilmektedir.

- Ekran kullanımının, bağımlılık düzeyine erişmesinin önüne geçebilmek için gerektiğinde uzmanlardan destek sağlanması önerilmektedir.
- Ebeveyn olarak çocukların ekranı kullanma süresinin bilincinde olmak ve çocuğun ekran kullanma süresini kurallar ile düzenlemek. Aynı zamanda ebeveynin çocuğa rol model olduğunu hatırlayarak kendi ekran kullanımının kontrolünü sağlaması önerilmektedir.
- Çocukların ekran kullarımlarına anne ve babaların aktif katılım sağlaması ve gözetimleri doğrultusunda kullanımına izin verilmesi önerilmektedir.
- Ekran bağımlılığı konusunda rehber öğretmenler tarafından aşırı ekran kullanımının ilerleyen süreçlerde olası sonuçları hakkında ailelerin bilgilendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, M. Z., Ahmed, O., Aibao, Z., Hanbin, S., Siyu, L., and Ahmad, A. (2020). Epidemic of COVID-19 in China and associated psychological problems. *Asian journal of psychiatry*, 51, 102092.
- Ahuja, T., ve Kumar, D. (2009). Recent progress in the development of nano-structured conducting polymers/nanocomposites for sensor applications. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 136(1), 275-286.
- Akça, H. (2018). İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ilkokul çağı çocuklarında ekran bağımlılığı eğiliminin nicel olarak incelenmesi. *Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Marmara Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul.*
- Akça, H. (2018). İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ilkokul çağı çocuklarında ekran bağımlılığı eğiliminin nicel olarak incelenmesi. *Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi. Marmara Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul.*
- Akdoğan, F. (2018). *5-6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerinin çocuk ve öğretmen değişkenleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Akkök, F. (2006b). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi - Öğretmen El Kitabı*. (4.Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Aktaş, Y. ve Yılmaz, N. (2017). Smartphone addiction in terms of the elements of loneliness and shyness of university youth [Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı]. *Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1):85-100.
- Alexander, B. K., and Schweighofer, A.R. (1988). Defining addiction. *Canadian psychology/psychologie canadienne*, 29(2), 151.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *Ruhsal bozuklukların tanıs ve sayımsal el kitabı*, Beşinci baskı (DSM-5) (Çev. Ed.: E. Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara.

- Anderson, C. A., Shibuya, A., Ihori, N., Swing, E. L., Bushman, . . . Muniba, S. (2010). Violent video game effects on aggression, empathy, and prosocial behavior in eastern and western countries: a meta-analytic review. *Psychol Bull*, 136(2), 151-173.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. ve Çimen, S. (2000). Çocuk Gelişimi. (2. Baskı). İstanbul: Yapa Yayıncılık.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 55-67.
- Arslan, A. (2021). *Ortaokul öğrencilerinde oyun bağımlılığı ile sorumluluk duygusu davranışı ve sosyal beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Arslan, H. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan ve yüz yüze okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Arslan, S. (2022). Dijital ebeveynlik farkındalığı ve çocuklarda problemlili medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Atak, F. (2020). *10-14 yaş arasındaki çocukların dijital oyun bağımlılığı ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ataş, A.T., Efeçinar, H. İ., ve Tatar, A. (2016). Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46), 71-85.
- Atladóttir, H. Ó., Parner, E. T., Schendel, D., Dalsgaard, S., Thomsen, P. H., and Thorsen, P. (2007). Time trends in reported diagnoses of childhood neuropsychiatric disorders: a Danish cohort study. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 161(2), 193-198.
- Avcıoğlu, H., (2005). Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aybal, N. (2021). 4-11 Yaş çocuklarda ekran bağımlılığı eğiliminin incelenmesi ve ebeveynlerin ekran bağımlılığını önlemeye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul.

- Babataş, B. (2022). Yeni medya kanallarının yanlış kullanımı: Kreş çağındaki çocuklarda pandemi sürecinde artan teknoloji bağımlılığı etkilerinin analizi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Bacanlı, F., Eşici, H., ve Özünlü, M. B. (2013). Kariyer karar verme güçlüklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40).
- Bacanlı, H. (1999 a) Edt. Sosyal Beceri Eğitimi. İlköğretimde Rehberlik. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Bacanlı, H. (1999 b). Sosyal Beceri Eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2014). Sosyal Beceri Eğitimi. (5. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Bailey, K., West, R., and Anderson, C. A. (2011). The association between chronic exposure to video game violence and affective picture processing: an ERP study. *Cognitive, affective & behavioral neuroscience*, 11(2), 259–276.
- Balhara, Y.P.S., Kattula, D., Singh, S., Chukkali, S., and Bhargava, R. (2020). Impact of lockdown following COVID-19 on the gaming behavior of college students. *Indian journal of public health*, 64(6), 172. Available from: <http://www.ijph.in/text.asp?2020/64/6/172/285596>
- Balhara, Y.P.S., Mahapatra, A., Sharma, P., and Bhargava, R. (2018). Problematic internet use among students in South-East Asia: Current state of evidence. *Indian journal of public health*, 62(3), 197.
- Baltacı, Ö., Akbulut, Ö. F., ve Zafer, R. (2020). COVID-19 pandemisinde problemlili internet kullanımı: Bir nitel araştırma. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 126-140.
- Banerjee, D. (2020). The COVID-19 outbreak: Crucial role the psychiatrists can play. *Asian journal of psychiatry*, 50, 102014. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7270773/>
- Barr, R. (2019). Growing up in the digital age: Early learning and family media ecology. *Current directions in psychological science*, 28(4), 341–346.

- Başaran, M. ve Aksoy, A. (2020). Anne-babaların korona-virüs (COVID-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Journal of International Social Research*, 13(71).
- Baykan, N. (2014). *Anne-baba tutumları ile internet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Bayraktutan F. (2005). Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Beard, K. W. and Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 4(3), 377-383.
- Bittman, M., Rutherford, L., Brown, J., and Unsworth, L. (2011). Digital natives? New and old media and children's outcomes. *Australian journal of education*, 55(2), 161-175.
- Bozkur, M. (2013). *İlköğretim II. Kademe öğrencilerinde internet bağımlılığının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Bölükbaş, K. (2016). İnternet cafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma: Diyarbakır örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Bulut, S. ve Suluk, I. (2020). Coronavirus outbreak in Turkey and its possible psychological effects. *Open Access Journal of Behavioural Science & Psychology*, 3(2), 1-3
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Özcan., Karadeniz, Şirin., Demirel, ve Funda (2018). Bilimsel araştırma yöntemleri (25. Baskı) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Caldarella, P. & Merrell. K.W. (1997). Common Dimentions of Social of Children and Adollescents: A Taxonomy of Positive Behaviors. *School Psychology Review*. 26(2), 264-278.

- Campbell, P. and Siperstein, G. N. (1994). *Improving Social Competence: A Resource for Elementary School Teachers*. Needham Heights: Allyn and Bacon
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: Development of a theorybased cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553-575.
- Carter, J. and Sugai, G. (1988). Teaching Social Skills. *Teaching Exceptional Children*, 20(3), 68-71.
- Cartledge, G. and Milburn, J. F. (1992). *Teaching Social Skills to Children*. New York: Pergamon Press.
- Certain, L.K., Kahn, R.S. (2002). Prevalence, correlates, and trajectory of television viewing among infants and toddlers. *Pediatrics*, 109(4):634-42. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11927708/>
- Ceyhan, A. (2011). Ergenlerin problemleri internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85-94.
- Ceyhan, A.A. (2011). Ergenlerin problemleri internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18: 85-93.
- Ceyhan, E. (2016). *İnternet Bağımlılığının Bağlanma Stilleri Ve Duygu Düzenlemeyle ilişkisi*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Chadsey-Rush, J. (1992). Toward Defining and Measuring Social Skills in Employment Settings. *American Journal on Mental Retardation*. 96(4), 405-418
- Chak, K. and Leung, L. (2004). Shyness and Locus of Control as Predictors of Internet Addiction and Internet Use. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(5), 559-570.
- Cheung, C. H., Bedford, R., Saez De Urabain, I. R., Karmiloff-Smith, A., and Smith, T. J. (2017). Daily touchscreen use in infants and toddlers is associated with reduced sleep and delayed sleep onset. *Scientific reports*, 7(1), 1-7. <https://doi.org/10.1038/srep4610>
- Custer, N. (2016). Test anxiety and academic procrastination among prelicensure nursing students. *Nursing Education Perspectives*, 39(3), 162-163.

- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi. (1. Baskı).
Ankara: Nobel Yayınevi.
- Çağın, M. (2021). Spor bilimleri öğrencilerinde fiziksel aktivite düzeyi, uyku kalitesi ve teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sakarya.
- Çalışgan, H. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık*.
Yeditepe Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksek lisans tezi, İstanbul .
- Çalışkan, E. (2021). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin covid-19 sürecinde yaşadıkları koronavirus korkusu ile teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişki. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Çelik, E., Özer, Y., ve Özcan, S. (2021). Okul öncesi çocukların ekran kullanım sürelerinin ebeveyn ekran kullanım alışkanlıkları ve aile işlevleri ile ilişkisi. *Cukurova Med*, 46(1):343–51. Available from: <https://dergipark.org.tr/tr/doi/10.17826/cumj.780582>
- Çiftçi, İ. ve Sucuoğlu, B. (2003). Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi,
Ankara: Kök Yayıncılık.
- Demir, A. Ö. (2021). Altıncı ve yedinci sınıf ortaokul öğrencilerinin sosyal becerileri ile teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Demirtaş Madran, H., A. ve Ferligül Çakılcı, E. (2014). Çok oyunculu çevrimiçi video oyunu oynayan bireylerde video oyunu bağımlılığı ve saldırganlık. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15, 99-107.
- Deniz, N. (2022). Üniversite öğrencilerinde pandemi sürecinde artan kaygı ve ekran bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Derin, S. (2013). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- DeRosier, M. E. and Lloyd, S.W. (2011). The impact of children's social adjustment on academic outcomes. *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 27(1-2), 25-47.
- Dicle, A. N. (2020). Televizyon - Online İzleme bağımlılığı. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 66-89.
- Dinc, M. (2015). Teknoloji bağımlılığı ve gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 31-65.
- Doğan, H., Işıklar, A. ve Eroğlu, S. E. (2008). Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 106-124.
- Domoff, S. E., Harrison, K., Gearhardt, A. N., Gentile, D. A., Lumeng, J. C., and Miller, A.L. (2019). Development and validation of the Problematic Media Use Measure: A parent report measure of screen media "addiction" in children. *Psychology of popular media culture*, 8(1), 2.
- Duch, H., Fisher, EM., Ensari, I., and Harrington, A. Screen time use in children under 3 years old: a systematic review of correlates. *Int J Behav Nutr Phys Act [Internet]*, 23;10(1):102. Available from: <http://ijbnpa.biomedcentral.com/articles/10.1186/1479-5868-10-102>.
- Durak Batıgün, A. ve Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Durmuş, A. ve Durmuş, H. I. (2016). *Teknolojiye Bağımlı Yaşamamak İçin*. İstanbul: Türkiye Yeşil Ay Cemiyeti
- Egger, O. and Rauterberg, M. (1996). Internet Behaviour and Addiction.Unpublished Master Thesis, Switzerland University, Zurich.
- Erboy, E. ve Vural, R. A. (2010). İlköğretim 4 ve 5 Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılığını Etkileyen Faktörler. *Ege Eğitim Dergisi*, 11 (1), 39-58.
- Erol, M., ve Erol, A. (2020). Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilkokul öğrencileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 529–551.

- Ertemel, A. V. ve Aydın, G. (2018). Dijital ekonomide teknoloji bağımlılığı ve çözüm önerileri. *Addicta-The Turkish Journal on Addictions*, 5(4), 683-690.
- Erwin, P. (2000). Çocukta ve Ergenlikte Arkadaşlık (Çev. Osman Akınhay). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Furuncu C. (2019). *Problemlili medya kullanım ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik güvenilirlik çalışması: çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu*.
- Geçer, E., Yıldırım, M., ve Akgül, Ö. (2020). Sources of information in times of health crisis: evidence from Turkey during COVID-19. *Journal of Public Health*. 1-7. doi:10.1007/s10389-020-01393-x
- Genç, Y. (2018). İnternet Kullanımının Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Algılarına Etkileri, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(2), 301-33.
- George, D. and Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson
- Goldberg, I. (1999). Internet Addiction Disorder. <http://www.cog.brown.edu/> (Erişim 02.03.2022)
- Gökel, Ö. (2020). Teknoloji Bağımlılığının Çeşitli Yaş Gruplarındaki Çocuklara Etkileri Hakkındaki Ebeveyn Görüşler. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(1), 41-47.
- Granic, I., Lobel, A., and Engels, R. C. (2014). The Benefits of Playing Video Games. *American Psychologist*, 69(1), 66-78
- Graybiel, A. M. (1990). Neurotransmitters and neuromodulators in the basal ganglia. *Trends in Neurosciences*, 13(7), 244–254.
- Greenfield, D. N. (1999). Psychological characteristics of compulsive internet use: A preliminary analysis. *CyberPsychology & Behavior*, 2(5), 403-412.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist: Bulletin of the British Psychological Society*, 12: 246-50.

- Griffiths, M. D. (2002). Occupational health issues concerning internet use in the workplace. *Work & Stress, 16*(4), 283-286.
- Griffiths, M.D. (2002). Occupational health issues concerning internet use in the workplace. *Work & Stress, 16*(4), 283-286.
- Gülay, H. ve Akman, B. (2009). Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler. (1.basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Günüç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye’de İnternet Bağımlılık Profili Ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik-Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39*, 220-232.
- Gürültü, E. (2016). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları Ve Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ha, J. H., Kim, S. Y., Bae, S. C., Bae, S., Kim, H., Sim, M., Lyoo, I. K., & Cho, S. C. (2007). *Depression and internet addiction in adolescents. Psychopathology, 40*(6), 424-430.
- Hale, L., and Guan, S. (2015). Screen time and sleep among school-aged children and adolescents: a systematic literature review. *Sleep medicine reviews, 21*, 50-58.
- Harris, M. (2016a). Why banning cell phones in meetings is good for company culture. Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/why-banning-cell-phones-meetings-good-companyculture-melissa-harris/>
- Harris, T. (2016b). How technology Hijacks people’s minds—from a Magician and Google’s design ethicist. Retrieved from <http://www.tristanharris.com/2016/05/how-technology-hijacks-peoples-minds%E2%80%8A-%E2%80%8Afrom-a-magician-and-googles-design-ethicist/>
- Horzum, M.B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 36*(159).
- Irmak, A.Y., ve Erdoğan, S. (2016). Ergen ve genç erişkinlerde dijital oyun bağımlılığı: Güncel bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi, 27*(2), 128-137.

- İkiz, F.E., Savcı, M., Asıcı, E. ve Yörük, C. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımını ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 12(2):688-702.
- J. Walter Thompson Intelligence. (2011). Fear of Missing Out (FOMO). Retrieved from http://www.jwtintelligence.com/production/FOMO_JWT_TrendReport_May2011.pdf
- J. Walter Thompson Intelligence. (2012). Fear of Missing Out (FOMO) Update. Retrieved from http://www.jwtintelligence.com/wpcontent/uploads/2012/03/F_JWT_FOMOupdate_3.21.12.pdf
- Jackson, L.A., Von Eye, A., Fitzgerald, H. E., Witt, E. A., and Zhao, Y. (2011). Internet use, videogame playing and cell phone use as predictors of children's body mass index (BMI), body weight, academic performance, and social and overall self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 27(1), 599-604.
- Jafari, K. K. (2021). Erken çocukluk dönemindeki çocukların zeka düzeyleri ve sosyal becerileri ile ailelerin ebeveynlik ve dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Johns, B. H., Crowley, E. P. and Guetzloe, E. (2005). The Central Role of Teaching Social Skills. *Focus on Exceptional Children*, 37(8), 1-8.
- Karabulut, B. (2019). *Ortaöğretim öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve şiddet eğilimi ilişkisi*, yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Karadağ, Y.E. (2021). Teknoloji bağımlılığını önlemeye yönelik psikoeğitim programının 8.sınıf öğrencileri üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Karakaya, E. N. (2021). *Covid-19 Sürecinde Eğitime Evde Devam Eden Ortaöğretim Öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.

- Karakuş, F.T. (2006). *Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar İle Sosyal Beceri Arasındaki İlişki*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kelleci, M., Güler, N., Sezer, H. ve Gölbaşı, Z. (2009). Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. *TAF Prev Med Bull*, 8(3), 223-230.
- Kılınç, İ., ve Gündüz, Ş. (2017). Lise öğrencilerinin siber duyarlılık, internet bağımlılığı ve insani değerlerinin incelenmesi, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 261-283.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M. Y., Yeun, E. J., Choi, S. Y., Seo, J. S., and Nam, B. W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43(2), 185-192.
- Király, O., Potenza, M. N., Stein, D. J., King, D. L., Hodgins, D. C., Saunders, J. B., ... and Demetrovics, Z. (2020). Preventing problematic internet use during the COVID-19 pandemic: Consensus guidance. *Comprehensive psychiatry*, 100, 152180.
- Klein, P. S., Nir-Gal, O., and Darom, E. (2000). The use of computers in kindergarten, with or without adult mediation; effects on children's cognitive performance and behavior. *Computers in Human Behavior*, 16(6), 591-608.
- Ko, C.H., Yen, J.Y., Chen, C.S., Yeh, Y.C., and Yen, C.F. (2009). Predictive values of psychiatric symptoms for internet addiction in adolescents: a 2-year prospective study. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 163(10), 937-943. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19805713/>
- Kostyrka-Allchorne, K., Cooper, N. R., and Simpson, A. (2017). The relationship between television exposure and children's cognition and behaviour: A systematic review. *Developmental Review*, 44, 19-58.

- Koyuncu, B. (2022). Çocuklarda ekran bağımlılığının fiziksel aktivite, fiziksel performans, denge, sirkadiyen ritim ve yaşam kalitesi ile ilişkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Köksal, B. (2015). *Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerde Dijital Oyun Bağımlılık Düzeyleri, İnternet Bağımlılık Düzeyleri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Lieberman, D. A., Bates, C. H., and So, J. (2009). Young children's learning with digital media. *Computers in the Schools*, 26(4), 271-283. <https://doi.org/10.1080/07380560903360194>
- Lin, Y. H., and Hou, H. T. (2015). Exploring young children's performance on and acceptance of an educational scenario-based digital game for teaching route-planning strategies: a case study. *Interactive Learning Environments*, 24(8), 1967-1980.
- Lissak G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental research*, 164, 149–157.
- Lissak, G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental Research*, 164, 149–157. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2018.01.015>
- Lissak, G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental research*, 164, 149–157. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29499467/>
- Magee, C. A., Lee, J. K., and Vella, S. A. (2014). Bidirectional relationships between sleep duration and screen time in early childhood. *JAMA Pediatrics*, 168(5), 465–470. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2013.4183>
- Majeed, M., Irshad, M., Fatima, T., Khan, J., and Hassan, M. M. (2020). Relationship between problematic social media usage and employee depression: A moderated mediation model of mindfulness and fear of COVID-19. *Frontiers in psychology*, 11, 557987.

- Malesza, M., and Kaczmarek, M. C. (2021). Predictors of anxiety during the COVID-19 pandemic in Poland. *Personality and individual differences*, 170, 110419.
- Mares, M. L., and Pan, Z. (2013). Effects of Sesame Street: A meta-analysis of children's learning in 15 countries. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 34(3), 140-151.
- Margalit, M. (1993). Social Skills and Classroom Behavior among Adolescents with Mild Mental Retardation. *American Journal on Mental Retardation*. 97 (6), 685- 691.
- Martin, K. (2011). Electronic overload: The impact of excessive screen use on child and adolescent health and wellbeing. *Perth, Western Australia: Department of Sport and Recreation*.
- Matson, J. L. and Ollendick, T. H. (1988). *Enhancing Children's Social Skills*. New York: Pergamon Press.
- McHaffie, J. G., Stanford, T. R., Stein, B. E., Coizet, V., and Redgrave, P. (2005). Subcortical loops through the basal ganglia. *Trends in Neurosciences*, 28(8), 401–407.
- Merrel, W. K. and Gimpel, G.A. (1998). *Social Skills of Children And Adolescents Conceptualization, Assessment, Treatment*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publihes.
- Miller, M. A., Fenty, N., Scott, T. M. and Park, K. L. (2010). An Examination of Social Skills Instruction in The Context of Small-Groupreading. *Remedial and Special Education*, 371-381.
- Ministry of Health, (2018). General Directorate of Public Health, Baby-Child-Adolescent Monitoring Protocols (in Turkish), Ankara.
- Morahan-Martin, J. (1998). *Males, females, and the Internet*.
- Morahan-Martin, J. (1998). The gender gap in Internet use: Why men use the Internet more than women—a literature review. *CyberPsychology & Behavior*, 1(1), 3-10.
- Mustafaoğlu, R. , Yasacı, Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi* , 19(3): 51-58.

- Nida, (2014). Drugs, Brains and Behavior. The Science of Addiction. National Institute on Drug Abuse (pp. 347–349).
- O’Brennan, L. M., Bradshaw, C.P. and Sawyer, A.L. (2009). Examining developmental differences in the social-emotional problems among frequent bullies, victims, and bullyvictims. *Psychology in the Schools*, 46(2), 100-115.
- Odabaşıoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y. ve Pektas, Ö. (2007). On olguluk bir seri ile internet bağımlılığı klinik görünümleri. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 46-51.
- Odacı, H. ve Çelik, Ç. B. (2013). Who are problematic internet users? An investigation of the correlations between problematic internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression and self-perception. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2382-2387.
- Ofcom. (2017). Media nations: UK. <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/media-literacyresearch/childrens/children-parents-2017/>. / (Erişim Tarihi: 14.05.2022).
- Ögel, K. (2002). Bağımlılığı önleme anne-babalar öğretmenler için kılavuz. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Öztürk, A. Sezer, TA., Tezel, A. (2018). İlkokul öğrencilerinin uyku ve televizyon izleme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Sleep Medicine*, 5 (3): 73–80.
- Pala Özçelik, F. N. (2020). 6-10 yaş aralığındaki çocukların sosyal beceri gelişim düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., and Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in human behavior*, 29(4), 1841-1848.
- Radesky, J., and Christakis, D.(2016). Media and young minds council on communications and media. *Pediatrics* . 21;138(5):e20162591. Available from: www.aappublications.org/news
- Rideout (2016). The Common Sense census: Media use by tweens and teens. San Francisco: Common Sense Media.

- Rideout, V. (2011). Zero to eight: Children's media use in America. Retrieved from <https://www.common sense media.org/file/zero-to-eight-2013pdf-0/download>
- Rideout, V. (2015). The common sense census: Media use by tweens and teens.
- Rideout, V. J., Vandewater, E. A., and Wartella, E. A. (2003). Zero to six: Electronic media in the lives of infants, toddlers and preschoolers.
- Rideout, V., Vandewater, E. A. and Wartella, E. A. (2003). Zero to six: Electronic media in the lives of infants, toddlers and preschoolers. Retrieved from <https://dcmp.org/learn/static-assets/nadh169.pdf>
- Rinn, R.C., and Markle, A. (1979). Modification of social skill deficits in children. In *Research and practice in social skills training* (pp. 107-129). Springer, Boston.
- Samanci, O. ve Ucan, Z. (2017). Social skill education in children. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 21(1), 281-288.
- Sar, A. H., and Işıklar, A. (2012). Adaptation of problem mobile phone use scale to Turkish. *Journal of Human Sciences*, 9(2), 264-275.
- Sayılı, U. (2019). *İstanbul ili Silivri ilçesi lise öğrencilerinde internet bağımlılığı düzeyinin ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi.
- Sezer, A. ve Tokcan, H. (2003). İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Coğrafya Dersinde Akademik Başarı Üzerine Etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 227- 242.
- Shields, MK., Behrman, RE. (2000). Children and computer technology: Analysis and recommendations. *The Future of Children*, 10(2), 4-30.
- Shin, N. (2004). Exploring pathways from television viewing to academic achievement in school age children. *The Journal of genetic psychology*, 165(4), 367-382. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15636384/>
- Sigerson, L., Li, A. Y., Cheung, M. W., and Cheng, C. (2017). Examining common information technology addictions and their relationships with non-technology-related addictions. *Computers in Behavior*, 75, 520-526.

- Smith, A. D., and Bolam, J. P. (1990). The neural network of the basal ganglia as revealed by the study of synaptic connections of identified neurons. *Trends in Neurosciences*, 13(7), 259–265.
- Sonkur, A. (2014). *İnternet Bağımlılığının Depresyon, Tepki Biçimleri, Düşünce Baskılama, Endişe Ve Üst Bilişle İlişkisi*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Şahan, M. ve Çapan, B. E. (2017). Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımında Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların ve Sosyal Kaygının Rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(18), 887-913.
- Şahin, M. (2011). *İlköğretim Okulu Öğrencelerindeki internet Bağımlılığı*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Şaşmaz, T., Öner, S., Kurt, A.Ö., Yapıcı, G., Yazıcı, A. E., Buğdaycı, R. ve Şiş, M. (2013). Prevalence and risk factors of internet addiction in high school students. *European Journal of Public Health*, 24(1), 15-20
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). COVID-19 bilgilendirme sayfası. <https://covid19.saglik.gov.tr/> (06.02.2022).
- Toplu, M. (2020). *Okul öncesi eğitimi alan çocukların etkileşimli akran ilişkilerinin sosyal beceriler üzerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Tovey, H. (2007). *EBOOK: Playing Outdoors: Spaces and Places, Risk and Challenge*.UK: McGraw-Hill Education
- Trinh, M., Sundaram, R., Robinson, S., Lin, T., Bell, E., and Ghassabian, A. (2020). Association of trajectory and covariates of children’s screen media time. *JAMA Pediatr*, 174(1):71. Available from: <https://jamanetwork.com/>
- Turan, R. T. (2015). *Başkent Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Sıklığı Ve İlişkili Faktörler*. Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). 06-15 yaş grubu çocuklarda bilişim teknolojileri kullanımı ve medya. <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866> (27.04.2022)

- Türkoğlu, D. (2013). *Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rollerini Algılamaları İle Eşlerinden Gördükleri Desteğin Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Tüzün, Ü. (2002). Gelişen iletişim araçlarının çocuk ve gençlerin etkileşimi üzerine etkisi. *Düşünen Adam*, 15(1), 46–50.
- Ural, A., ve Kılıç, İ. (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi: SPSS 10.0-12.0 For Windows*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uz Baş, A. (2003). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri Ve Okul Uyumu İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Uzamaz, F. (2000). *Ergenlerde Sosyal Beceriler Ve Değerlendirme Yöntemleri*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(6).
- Uzbaş, A. (2009). Okul psikolojik danışmanlarının okulda saldırganlık ve şiddete yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 90-110.
- Vernadakis, N., Avgerinos, A., Tsitskari, E., and Zachopoulou, E. (2005). The use of computer assisted instruction in preschool education: Making teaching meaningful. *Early Childhood Education Journal*, 33(2), 99-104.
- Wansink, B., Painter, J. E., and North, J. (2005). Bottomless bowls: why visual cues of portion size may influence intake. *Obesity research*, 13(1), 93-100.
- Wartella, E. A., and Jennings, N. (2000). Children and computers: New technology old concerns. *The Future of Children*, 31-43.
- West, R. (2001). Theories of addiction. *Addiction*, 96(1), 3-13.
- World Health Organization (2020). WHO coronavirus disease (COVID-19) dashboard. <https://covid19.who.int/> adresinden alındı. (06.02.2021)

World Health Organization. (2018) Alcohol, drugs and addictive behaviours unit.

[//www.who.int/topics/substance_abuse/en/](http://www.who.int/topics/substance_abuse/en/). (25.03.2022)

Wu, CST., Fowler, C., Lam WYY., Wong, HT., Wong, CHM., and Yuen Loke, A. (2014).

Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese community. *Ital J Pediatr* [Internet], 40(1):1-8. Available from: <http://www.ijponline.net/content/40/1/44>

Xiang, Y.T., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T., and Ng, C. H.

(2020). Timely mental health care for the 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. *The Lancet Psychiatry*, 7(3):228-229.

Yektaş, Ç. (2020). Ergenlerde pandeminin ruhsal etkileri. *Türkiye Klinikleri Dergisi 2020*;

(1): 13-18. 25.

Yeşilay. (2018). Teknoloji bağımlılığı.

<http://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimliliği> (02.02.2022)

Yezli, S., and Khan, A. (2020). COVID-19 social distancing in the Kingdom of Saudi Arabia:

Bold measures in the face of political, economic, social and religious challenges. *Travel medicine and infectious disease*, 37, 101692.

Yıldız, S., ve Bektaş, F. (2021). COVID-19 salgınının çocukların boş zaman etkinliklerinde

yarattığı değişimin ebeveyn görüşleriyle değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(1), 99-122.

Young, K. (2009). Understanding online gaming addiction and treatment issues for

adolescents. *The American Journal of Family Therapy*, 37(5), 355-372.

Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder.

CyberPsychology and Behavior, 1(3), 237-244.

Young, K. S. (1999) Internet Addiction: Symptoms, Evaluation and Treatment. *Innovations in*

Clinical Practice: A Source Book, 17, 19-31. Erişim 03.06.2018, [http://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=909095](http://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=909095).

Yüksel, G. (1999). Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Zsolt D., Szeredi, B., and Rózsa, S. (2008). The three-factor model of internet addiction: the development of the problematic Internet use questionnaire (PIUQ). *Behavior Research Methods*, 40(2), 563-74.

EKLER

EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu araştırma Hasan Kalyoncu Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Kübra Temiz Arslan tarafından Prof. Dr. Şaziye Senem Başgöl danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın amacı, pandemi döneminde 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılığı ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Bu amaçtan yola çıkarak ebeveyn olarak sizden beklenen, size verilen formlardaki tüm soruları dikkatlice okumanız ve boş bırakmadan sizin çocuğunuz için en doğru olan seçeneği işaretlemenizdir. Sorularda doğru ya da yanlış cevaplar yoktur bu nedenle sizin için en doğru seçeneği işaretlemeniz araştırma açısından önemlidir.

Araştırmaya katılımınız durumunda sonuçlarınız, kişisel bilgileriniz saklı tutularak bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmaya katılmayı kabul ediyorsanız lütfen aşağıdaki beyanı okuyunuz ve katılımınızı onaylayınız. Çalışmanın sonuçlarına dair bilgi almak için temizkubra96@gmail.com e-posta adresi üzerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Katılımcının Beyanı:

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kübra Temiz Arslan tarafından yürütülen bu araştırma hakkında verilen bilgileri okudum. Yapılan açıklamaları anlamış bulunuyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlı kullanılırken kişisel bilgilerimin saklı tutulacağı konusunda yeterli güven verilmiştir.

EK 2: Kişisel Bilgi Formu

Aşağıda sizinle ve çocuğunuzla ilgili sorulan soruları lütfen yanıtlayınız.

1. Cinsiyetiniz*

Kadın

Erkek

2. Çocuğunuzun Yaşı:*

Yanıtınız

3.Çocuğunuzun Cinsiyeti:*

Kız

Erkek

4. Yaşadığınız Yer (Şehir-İlçe):*

Yanıtınız

5.Çocuğunuzun Gittiği Okul Türü

Devlet okulu

Özel okul

6. Anne-Baba Birliktelik Durumu:

Birlikte

Ayrı

7.Annenin Eğitim Durumu:

İlkokul

Ortaokul

Lise

Üniversite

8.Babanın Eğitim Durumu

İlkokul

Ortaokul
Lise
Üniversite

9. Çocuğunuz dahil kardeş sayısı

Tek çocuk
2
3 ve daha fazla

10. Ailenizde Covid-19 geçiren oldu mu? Olduysa kim oldu?*

Yanıtınız

11. Çocuğunuzun kronik bir rahatsızlığı var mı?*

Evet
Hayır

12. Evinizde düzenli internet bağlantısı mevcut mu?*

Evet
Hayır

EK 3: Problemlı Medya Kullanım Ölçeği (Kısa Form)

“GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI” terimini çocuğunuzun kullandığı, ekranı olan herhangi bir araç için kullanıyor olacağız. Aşağıdaki ankette “GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI” terimini her gördüğünüzde çocuğunuzun kullandığı, aklınıza gelebilecek her türlü teknolojik aygıtı düşünün. Örneğin;

- Televizyon
- Tablet
- Akıllı telefon/cep telefonu
- Bilgisayar
- Dizüstü bilgisayar
- Playstation gibi

Çocuğunuzun son 1 aydaki davranışlarını göz önüne alarak uygun olan cevabı yuvarlak içine alınız.

	Asla	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
1. Çocuğum görsel medya araçlarını gizli gizli kullanıyor.	1	2	3	4	5
2. Çocuğumun düşündüğü tek şey görsel medya araçlarıymış gibi geliyor.	1	2	3	4	5
3. Çocuğumun görsel medya araçlarını kullanmasını engellemek gerçekten zor.	1	2	3	4	5
4. Çocuğum kötü bir gün geçirdiğinde sanki moralini düzeltecek tek şey görsel medya araçları oluyor.	1	2	3	4	5
5. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımı aile için sorun yaratıyor.	1	2	3	4	5
6. Çocuğumun görsel medya araçları başında geçirmek istediği süre devamlı artıyor.	1	2	3	4	5
7. Görsel medya araçları çocuğumu motive eden tek şey gibidir.	1	2	3	4	5
8. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanamadığında hayal kırıklığına uğruyor ve geriliyor.	1	2	3	4	5
9. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımı aile etkinliklerimize engel oluyor.	1	2	3	4	5

Çocuğunuzun en sık kullandığı GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI nelerdir? (okulda ya da ödev yapmak için kullandığı zamanları göz önüne almayınız)

- Televizyon
- Akıllı telefon/cep telefonu
- Tablet
- Bilgisayar/Dizüstü Bilgisayar
- PlayStation
- Elde taşınabilir video oyun cihazı

Diğer (lütfen yazın): _____

EK 4: Sobece Çocukta Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Her bir ifadeyi okuyarak değerlendirmeyi yaptığınız çocuğun, ilgili sosyal beceriye ne düzeyde sahip olduğunu gösteren kutucuğa çarpı (X) işareti koyunuz. Çocuğun o beceriye sahip olup olmadığını bilmiyorsanız kararsızım/bilmiyorum kutucuğunu işaretleyiniz.

	Hiçbir Zaman	Bazen	Kararsızım / Bilmiyorum	Sıklıkla	Her Zaman
İLİŞKİ BAŞLATMA VE SÜRDÜRME BECERİLERİ					
1. Biri ile konuşurken, karşısındakinin yüzüne bakar.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Göz kontağı kurar.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Karşısında konuşan kişiyi dinler.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Karşılaştığı kişilerle uygun şekilde selamlaşır.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Bir ortamdan ayrılırken uygun şekilde vedalaşır.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Konuşmayı başlatır.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Konuşmayı sürdürür.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Gerektiğinde teşekkür eder.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Gerektiğinde özür diler.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Gerektiğinde yardım ister.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Gerektiğinde soru sorar.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ona verilen yönergelere uyar.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Girdiği bir ortamda uygun şekilde kendini tanıtır.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Tanıdığı kişileri başkalarına tanıtır.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Gerektiğinde izin ister.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Nezaket ifadelerini uygun yerde kullanır.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Yeni durumlara uyum sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Paylaşma davranışı gösterir.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Sıkıntılı görünen bir arkadaşına yardım eder.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Dargın arkadaşlarını barıştırır.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Gerektiğinde uzlaşma davranışı sergiler.	☐	☐	☐	☐	☐
22. İhtiyaçları için sunulan yardımı kabul eder.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Başkalarını takdir eder.	☐	☐	☐	☐	☐

ATILGANLIK BECERİLERİ

24. Bir isteğini ifade eder.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Başkasının isteğini uygunluğuna göre kabul veya red eder.	☐	☐	☐	☐	☐

26. Gerektiğinde davet etme davranışını sergiler.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Düşüncelerini ifade eder.	☐	☐	☐	☐	☐
	Hiçbir Zaman	Bazen	Kararsızım / Bilmiyorum	Sıklıkla	Her Zaman
28. Gerektiğinde hayır der.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Gerektiğinde bir başkasını ikna eder.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Gerçeği söylemekten kaçınmaz.	☐	☐	☐	☐	☐
31. Hakkını korur ve savunur.	☐	☐	☐	☐	☐

DUYGULARA YÖNELİK BECERİLER

32. Farklı duyguları bilir.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Kendi duygularının farkındadır.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Diğerlerinin duygularını fark eder ve ayırt eder.	☐	☐	☐	☐	☐
35. Kendi duygularını ifade eder.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Diğerlerinin duygularını anladığını gösterir ve bu duygulara uygun tepki verir.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Kendini ödüllendirir ve takdir eder.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Empati kurar.	☐	☐	☐	☐	☐

SALDIRGAN DAVRANIŞLAR VE DÜRTÜLERLE BAŞA ÇIKMA BECERİLERİ

39. Kızgınlığını kontrol eder.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Kavgaдан uzak durur.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Kendini saldırgan davranışlardan korur.	☐	☐	☐	☐	☐
42. Kendi isteklerini durdurur.	☐	☐	☐	☐	☐
43. Kendini sakinleştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
44. Alay edildiğinde bununla başa çıkar.	☐	☐	☐	☐	☐
45. Hatasını kabul eder.	☐	☐	☐	☐	☐
46. Uygun olmayan dokunma ve davranışlardan kendini korur.	☐	☐	☐	☐	☐
47. Engellendiğinde anlayış gösterir ve isteklerini erteler.	☐	☐	☐	☐	☐

SORUN ÇÖZME BECERİLERİ

48. Sorunun ne olduğunu kavrar.	☐	☐	☐	☐	☐
49. Karşılaştığı sorunla ilgili çözümler üretir.	☐	☐	☐	☐	☐

	Hiçbir Zaman	Bazen	Kararsızım / Bilmiyorum	Sıklıkla	Her Zaman
50. Bulduğu çözümlerin sonuçlarını değerlendirir.	☐	☐	☐	☐	☐
51. En uygun çözüme karar verir.	☐	☐	☐	☐	☐
52. Karar verdiği çözümü uygular.	☐	☐	☐	☐	☐

PLAN YAPMA

53. Zamanını iyi planlar.	☐	☐	☐	☐	☐
54. Yaptığı planları uygular.	☐	☐	☐	☐	☐
55. Özgür (boş) zamanlarını değerlendirir.	☐	☐	☐	☐	☐
56. Organizasyon yapar.	☐	☐	☐	☐	☐
57. Bir günü veya haftayı planlar.	☐	☐	☐	☐	☐
58. Durumlar değiştiğinde yeni plan yapar.	☐	☐	☐	☐	☐
59. Zamanın farkındadır.	☐	☐	☐	☐	☐
60. Yapacağı bir işin ne kadar süreceğini öngörür.	☐	☐	☐	☐	☐

GRUPLA İLETİŞİM VE BİR İŞ YÜRÜTME BECERİLERİ

61. Bir gruba katılır.	☐	☐	☐	☐	☐
62. Kendisi bir grup oluşturur.	☐	☐	☐	☐	☐
63. Oyuna katılır.	☐	☐	☐	☐	☐
64. Grup içi kurallara uyar.	☐	☐	☐	☐	☐
65. Grup içinde iş bölümüne uyar.	☐	☐	☐	☐	☐
66. Grup içinde kendi üzerine düşeni yapar.	☐	☐	☐	☐	☐
67. Sırasını bekler.	☐	☐	☐	☐	☐
68. Başkaları ile yardımlaşır.	☐	☐	☐	☐	☐
69. Grup içinde bir etkinliği başlatır.	☐	☐	☐	☐	☐
70. Başkalarının fikirlerini anlamaya çalışır.	☐	☐	☐	☐	☐
71. Kazanmaya ve kaybetmeye uygun tepkiler verir.	☐	☐	☐	☐	☐
72. Başkalarının haklarına saygılı olur.	☐	☐	☐	☐	☐

73. Grupta reddedilmeye uygun tepkiler verir.	☐	☐	☐	☐	☐
74. Kıskançlık duygusu ile uygun şekilde baş eder.	☐	☐	☐	☐	☐
75. Beklenmedik durumlar ve krizlerle başa çıkar.	☐	☐	☐	☐	☐
76. Bilgi paylaşımında bulunur.	☐	☐	☐	☐	☐

EK 5: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.10.2021-4226

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU KARARI

Sayı :E-97105791-050.01.01-4226
Konu :Etik Kurul Hk.

Çalışmanın Türü	Yüksek Lisans Tezi
Konu	Anket Uygulama
Başlık	"Bu çalışmadaki temel amaç pandemi döneminde çocukların ekran bağımlılığı ile sosyal beceri düzeyleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemektir."
Yürütücü / Danışman	Doç. Dr. Şaziye Senem BAŞGÜL
Yazar	Kübra TEMİZ ARSLAN
Karar	Olumlu

Prof. Dr Özge HACİFAZLIOĞLU
Etik Kurul Başkanı

Prof.Dr. İbrahim Halil GÜZELBEY
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Mazlum ÇELİK
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Kezban BAYRAMLAR
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Mahmut Serhat YENİCE
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Bülent Bahri KÜÇÜKERDOĞAN
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Enver BOZKURT
Etik Kurul Üyesi

Ek:doc04627420210618154816

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSE7ZVV8E*

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5999&eD=BSE7ZVV8E&eS=4226>

Adres:Hasan Kalyoncu Üniversitesi Havaalanı Yolu Üzeri 8. Km. Şahinbey / Gaziantep
Telefon 0 (342) 211 8080 / 1400/1402 Faks 0 (342) 211 80 81
e-Posta:info@hku.edu.tr Web:www.hku.edu.tr
Kep Adresi:hasankalyoncu.univ@hs01.kep.tr

Bilgi için: Nida ÇALIŞKAN

Unvanı: Memur

Tel No: 0(342) 211 8080

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.